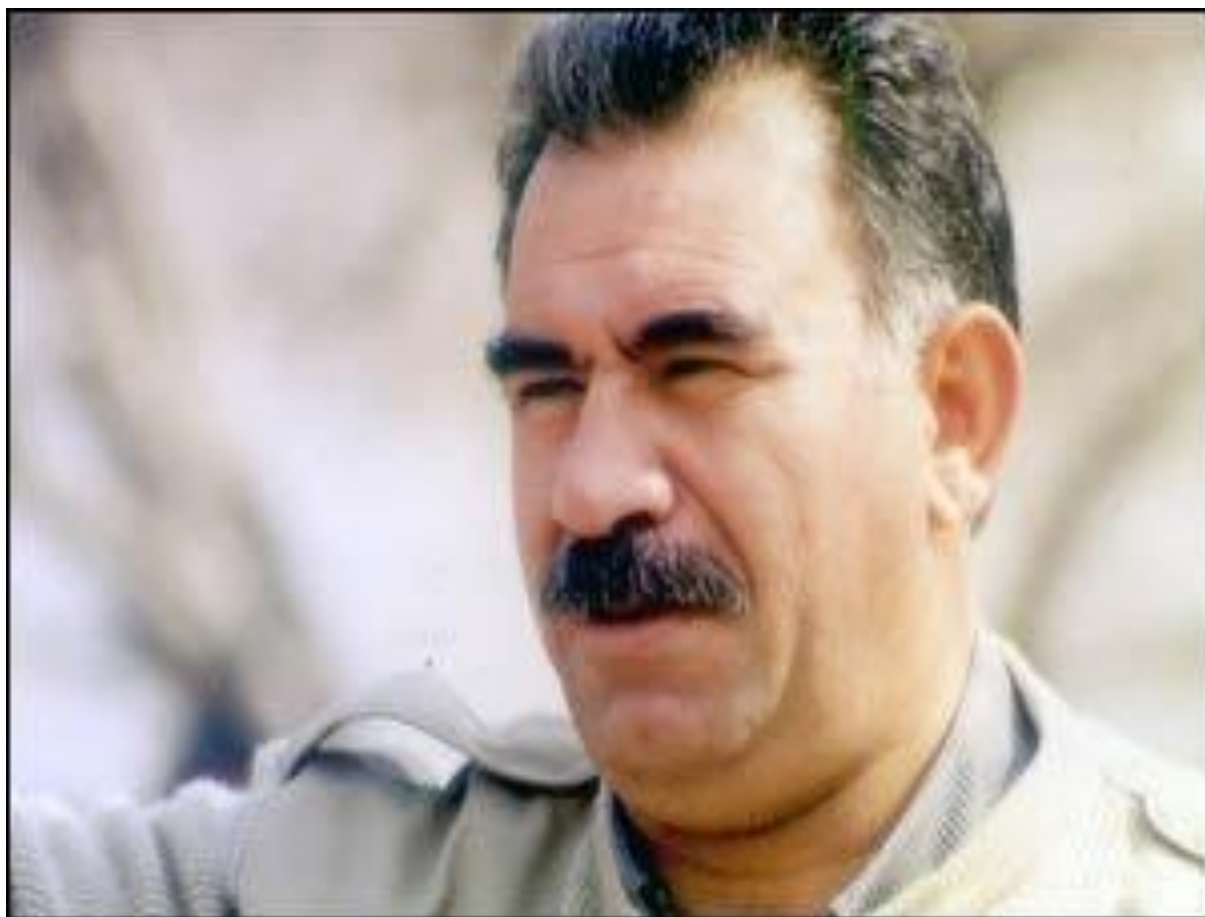

**Özgürlük
Problemi**

Abdullah Öcalan

Özgürlük Problemi

Bir devrimin özgürlük düzeyi ilişkilerdeki özgürlük düzeyine bağlı olduğu gibi, özgün olarak da kadın erkek ilişkilerindeki özgürlük düzeyiyle oldukça bağlantılıdır. Özgürleşme, bir anlamda bireyler arası ilişkileri özgürce tartışma, kararlaştırma ve yürütme gücünde olmayı ifade eder. Böyle bireylerin oluşturduğu topluluklar, özgür topluluklar olarak da değerlendirilir. Bu toplulukların oluşturduğu topluma da özgür bir toplum denilir. Devrim, bu anlamda bir toplumu en üst düzeyde özgürleştirme eylemidir.

Abdullah Öcalan

Dizi Yazı -1-

Özgürlük Toplumsal İnşa Gücüdür

Özgürlük adeta evrenin amacıdır diyelim geliyor. Evren gerçekten özgürlük peşinde midir diye kendime sıkça sormuşumdur. Özgürlüğü sadece insan toplumunda derin bir arayış olarak söylemleştirmek bana hep eksik gelmiş; mutlaka evrenle ilgili bir yönü vardır diye düşünmüşümdür. Evrenin temel taşları olarak parçacık-enerji ikilemini düşündüğümüzde, enerjinin özgürlük demek olduğunu çekinmeden vurgularım. Maddi parçacığın ise, mahkûm haldeki enerji paketçisi olduğuna inanırım. Işık bir enerji halidir. Işığın ne kadar özgür bir akışkanlığa sahip olduğu inkâr edilebilir mi? Enerjinin en küçük parçacık hali olarak tanımlanan kuantaların, günümüzde neredeyse tüm çeşitliliği izah eden etken olarak anlamlandırılmasına da katılmak durumundayız. Evet, kuantumsal hareket tüm çeşitliliğin yaratıcı gücüdür. Acaba hep aranan Tanrı bu mudur demekten kendimi alıkoyamıyorum. Evren-üstünün tıpkı bir kuantum karakterinde olduğu söylenirken de yine heyecanlanır ve olabilir derim. Yine acaba dıştan Tanrı yaratıcılığı buna mı denir demekten kendimi alıkoyamıyorum.

Özgürlük konusunda bencil olmamak, insan indirgemeciliğine düşmemek bence önemlidir. Kafesteki hayvanın büyük özgürlük çırpınışı yadsınabilir mi? Bülbülün şakıması en değme senfoniye geride bırakırken, bu gerçekliği özgürlük dışında hangi kavramla izah edebiliriz? Daha da ileri gidersek, evrenin tüm sesleri, renkleri özgürlüğü düşündürmüyor mu? İnsan toplumunun en derin ilk ve son köleleri olarak kadının tüm çırpınışları özgürlük arayışından başka hangi kavramla izah edilebilir? En derinlikli filozofların, örneğin Spinoza'nın, özgürlüğü cehaletten çıkış, anlam gücü olarak yorumlaması aynı kapıya çıkmıyor mu?

Özgürlük sorununun nasıl derinleştiğini daha iyi anlıyoruz. Merkezi uygarlığın sistematiği, toplumun giderek özgürlükten yoksunlaştırılmasını ve sürü toplum düzeyine düşürülmesini sağlamadan kendini sürdüremez, varlığını koruyamaz. Sistemin mantığındaki çözüm, daha fazla sermaye ve iktidar aygıtları oluşturmaktır. Bu ise, daha fazla yoksullaşma ve sürüleşme demektir. Özgürlük sorununun bu denli çok büyümesi ve her çağın temel sorunu haline gelmesi, sistemin doğasındaki ikileminden ötürüdür.

Özgürlüğü evrendeki çoğullaşma, çeşitlenme, farklılaşma olarak tanımlamak toplumsal ahlak açıklamasında da kolaylık sağlar. Çoğullaşma, çeşitlenme ve farklılaşma, zımnen de olsa, bağrında hep zeki bir varlığın seçim yapma kabiliyetini düşündürür. Bitkileri çeşitliliğe yönelten bir zekânın mevcudiyetini bilimsel araştırmalar da doğrulamaktadır. Bir canlı hücresindeki oluşumları şimdiye dek hiçbir insan elinden çıkma fabrika eli sağlayamamıştır. Belki Hegel kadar evrensel zekâdan (Geist) bahsedemeyiz. Ama yine de evrende zekâyâ benzer bir varlıktan bahsetmek tümüyle saçmalık olarak yargılanamaz. Farklılaşmayı zekâ varlığı dışında başka bir anlatımla dile getiremeyiz. Çoğullaşma ve çeşitlenmenin hep özgürlüğü çağrıştırmaması, temellerindeki zekâ

kıvılcımlarından ötürü olsa gerekir. İnsanı bilinebildiği kadarıyla evrenin en zeki varlığı olarak tanımlamak mümkündür. Peki, insan bu zekâsını nasıl edinmiştir? Bilimsel olarak (fiziki, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik) insanı evrensel tarihin özeti olarak da tanımlamıştım. Bu tarifte insan, evrensel zekânın birikimi olarak tanımlanmaktadır. Birçok felsefi ekolde insanın evrenin bir maketi olarak sunulması da bu nedenledir.

İnsan toplumundaki zekâ düzeyi ve esnekliği, toplumsal inşanın gerçek temelini teşkil etmektedir. Özgürlüğü bu anlamda toplumsal inşa gücü olarak da tanımlamak yerindedir. Buna ilk insan topluluklarından itibaren ahlaki tutum denildiğini biliyoruz. O halde toplumsal ahlak ancak özgürlükle mümkündür. Daha doğrusu, özgürlük ahlakın kaynağıdır. Ahlaka özgürlüğün katılmış hali, geleneği veya kuralı da diyebiliriz. Eğer ahlaki seçim özgürlük kaynaklıysa, özgürlüğün zekâyla, bilinç ve akılla bağı göz önüne getirildiğinde, ahlaka toplumun kolektif bilinci (vicdanı) demek de daha anlaşılır oluyor. Teorik ahlaka etik denilmesi de ancak bu çerçevede anlam ifade edebilir. Toplumun ahlaki temelleri dışında bir etikten bahsedemeyiz. Şüphesiz ahlaki deneyimlerden daha yetkin bir ahlak felsefesi, yani etiği çıkarılabilir. Ama yapay etik olamaz. E. Kant'ın bu konuda da çok çaba harcadığı bilinmektedir. Kant'ın pratik akla etik demesi anlaşılardır. Aynı zamanda ahlaki bir özgürlük seçimi, imkânı olarak yorumlaması günümüz için de geçerliliğini koruyan bir görüştür.

Kadınlık olayı en kördüğüm olmuş olaylardan birisidir

Kadın sorununa yüklenmem bir kişisel onur sorunu olmanın ötesindedir. Basit cinsellik ihtiyaçlarının ise tam karşısındadır. Cinslerin buluşmasını mutlak hayvani cinsel güdünün üstüne, büyük dostluğun ve yoldaşlığın seviyesine çıkarmak, bana gerçek bir yiğitlik gibi geldi ve kadına uzanmaktan çekinmenin korkaklık olduğunu fark ettim. Korkuyu egemen erkek yaratmıştı. Namus adı altında bu oyun oynanıyordu. “Seviyorum” derken bile, ikinci seferinde bıçaklıyordu. Haksızlığı dehşet vericiydi. Cins olarak kadını hırpalamış, fiziğini, zekâsını ve duygularını mahvetmişti. Kadın inanılmaz derinliklere düşürülmüştü. En benim diyen sosyalist erkek, hatta kadın bile bu oyunun basit figüranları olmaktan kendilerini kurtaramıyorlardı. Özgürlüğe büyük susamışlığın verdiği güçle soruna yüklendim. Çok sayıda çözümlemeler, diyaloglar, derinlikli konuşmalar yaptım. Bir sahipleri olarak değil de, bir sanatkâr olarak, güzel bir fiziki duruştan zekâ kıvılcımı olmalarına ve dillerinin sesiyle hiçbir maddenin veremeyeceği tadı verebilecek düzeye ulaşmalarına kadar her şeylerine müdahale ettim. Yetiştiler, büyük yetiştiler, ama toydular. Lanetli yaşam ve erkek efendileri yanı başlarındaydı. Onlara karşı ve onlarla birlikte büyük öz cins savaşımını verecek tecrübe ve ustalıktan yoksundular. Bu acıyla kendilerini uçurumlardan attılar; ateşlerde yaktılar, bombalarla parçaladılar. Onlar kahramanlık adına her şeyi yaptılar, ama yalnızdılar. Karşılarındaki erkeklik, kaba yaklaşımdan başka tür bir yaklaşımı, eşitlerin büyük dostluğunu ve yoldaşlığını aklına getirmek istemiyordu. Çiçekler gibi solup gidiyorlardı.

Özgürlük aydınlanmadır, örgütlenmedir, güçlenmedir, özgür karar ve iradedir

Bazılarınız sevebilirsiniz. Bu konuda kadınları ve kızları biraz ayıplarım. Çok intikamcı değilim, ama affedilmez durumları yaşıyorlar. Yine de biz onları affedelim. Ağızları biraz laf yapabilecek duruma geliyorlar. Biraz düşünce gücüne kavuşuyorlar, fakat kendilerini komple geliştiremedikleri için çok tehlikeli durumlara giriyorlar. Ne yaptılar ki, ne istiyorlar? Hangi savaşı verdiler de neyi almak istiyorlar? Bizim çabalarımızı nereye kadar anladılar? Bunların Kürd'ü anlama, Kürdistan'da yaşama dertlerinin fazla olduğunu sanmıyorum. Önemli bir nokta aşırılamak isteniyor. Fakat provokatörlerin ve oportünistlerin hemen hepsinde böyle dönemeçlerde can alıcı yerden darbe vurma girişimleri vardır. Yalnız bu konuda değil, çok çeşitli konularda bunun yüzlerce örneğini gördüm. Örneğin, savaş kritik bir aşamada ve biraz doğru yaklaşılsa, dev gibi bir adım atılacak; ama bir kişi ortaya çıkıp öyle bir oportünizmi dayatıyor ki, altın değerinde imkânlar kaybediliyor. Bunların sınıf temeli vardır. Oysa kişiler benimle şahane yol alabilirler. Benim engellerle boğuştuğumu, kendimi aldatmamaya çalıştığımı iyi biliyorsunuz. Kendimi aldatmadım dememin toplumsal boyutu, adalet ölçüsü çok önemlidir. Biz sosyalizmi temsil ediyoruz. Ezen ve ezilen ilişkisine, teori kadar pratiğe güç getirmek çok önemlidir. Hiç kimse

bunu hesaba katmıyor, anlamak istemiyor. Çünkü yüreksizler. Benim yaptığım bunları kabul etmemekti. Büyük bir tutuculuğa karşı başlı başına savaştık. Siz de biz özgürlük için savaşıp yaşadığınızı söyleyebilirsiniz. Ama bu bizim çabalarımızla ne kadar orantılıdır, ne kadar bize bağlısınız? Ufak bir iç sıkıntınız oluyor, bunu hemen tepkiye ve rahatsızlığa dönüştürüyorsunuz. Böylece yüreğinizde bize yer kalmıyor. Hatta benim daha yürekli olmam, daha fazla sevebilmem yadırganıyor.

Özgürlük çalışmaktır.

PKK'ye katıldık, her sorun halloldu" biçiminde anlaşılmamalıdır. PKK'ye katılmak demek, mücadeleye başlamak demektir. Hem de ideolojik, düşünsel ve ruhsal boyutuyla mücadeleyi hemen her sahaya daha yoğun biçimde yaymak demektir. "Yoldaşız, anlaştık, her şey bitti" diyemezsiniz. Asıl mücadele, parti içinde ve partiyle birlikte başlıyor. Özgürlüğünüz, her şeyiniz parti içinde ve partiyle birlikte geliyor. Bu açıdan PKK aynı zamanda kadın özgürlüğünün en iyi sağlanabileceği bir mücadele zemini. PKK'de özgürlüğün mücadeleyle kazanılması söz konusudur. Bu konuyu da yanlış anlamayalım. Bizim de kadın ilişkimizin ne kadar çelişkili geliştiğini PKK'leştirmekle birlikte ele alabilirsiniz. Yaşadığımız örneğin muazzam bir çelişki, mücadele ve örgütlenme savaşı olduğu görülmektedir. Bu, değişik de olsa, az çok herkes için geçerlidir. Kuracağınız her ilişkinin bir mücadele ilişkisi olduğunu uzun süre göz ardı edemezsiniz, ettiğinizde ise kaybedersiniz. Çalışmaya neden bu kadar çok yükleniyoruz? Çünkü çalışma bizi özgürleştiriyor. Kişi ne kadar çalışırsa o kadar özgürleşir. Özgürlük çalışmaya, çalışma da savaşımaya bağlıdır. Savaş fikri, savaş hazırlığı kişide ne kadar güçlüyse, savaş eğitimi, tanzimi - askeri ve siyasal savaş fark etmez-, hatta ideolojik savaş ne kadar gelişkinse, kişi de o kadar özgürdür. Ne kadar özgürleşmişseniz, o kadar büyük bir kadın olarak yaşayabilirsiniz. Özgürlüğü kadında temsil ederseniz, ancak o zaman özgür yaşamı temsil edebilirsiniz. İster erkek ister kadın olsun, biri "Ben özgürüm" diyebiliyorsa, özgür savaşta yani ideolojik, askeri ve siyasal alanda pratik çalışmalarla kendini ispatlamış ve geliştirmişse, o insanın bir kıymeti vardır; o insanla birlikte olabilir, çalışabilir ve yaşayabilirsiniz. Diğerleri içi boş laflardır ve rezilliktir. Bizim bu kadar çalışmamız kesinlikle özgür yaşam içindir. Sizler de çalışmalarınızı ne kadar doğru yürütürseniz, o kadar yaşam sahibi olduğunuzu söyleyebiliriz. Diğer ilişki ve yaşam biçimlerinin bizim yanımızda hiçbir kıymeti yoktur. Aşiretçilik, ailecilik, kabilecilik, kardeşlik, karılık ve kocalık yok oluşturun, rezilliktir. Eğer bir insan "Ben özgür kişilik sahibiyim" diyorsa, onun kendini ispatlaması gerekir. Kendini ispatlamıyorsa, bizim yaşamımızda yeri yoktur. Savaşa katılımımızın ve savaşın zorluklarına katlanmamızın amacı, sizlerden özgür kişilerin çıkmasını sağlamak içindir. Bunun dışında bizim için insanlık ve yol yoktur, diğer tüm yollar bize kesilmiştir, biz ancak burada kendimizi insanlaştırabiliriz. Bütün zorluklar ve çabalarımız buna yöneliktir, bunun içindir. Bu yolda özgür ve değerli insanlar geliyor. Bu insanlarla da yürüyebilir ve birlikteliği sağlayabiliriz. İstiyoruz ki, iyi ve başarılı bir insan gelişsin, insan bununla da şerefli bir yaşam sürdürebilsin. Özgür insanlarla yürünebilir. Kürdistan'da özgür insanlar böyle geliştiriliyor. Bu konuda başka yolumuz yoktur.

Tercih sizindi

Her kadını oldukça değerli görmek, güçlü bir kişinin gücünün işaretidir. Şunları size açıkça belirttim; mevki ve harem kurmak peşinde değildim ve halen bir hizmetçi konumundayım, size hizmet ediyorum. Kocalarınızdan, sevgililerinizden bu ilgiyi acaba görebilir miydiniz? Biraz vicdan sahibi olalım! Bir sevgiliniz olsa, acaba gelir dertlerinizi böyle dinler, iç dünyanıza bu kadar hitap edebilir ve sorunlarınıza ilgi gösterir miydi? Sarılırdı, sevişirdi ve iki gün sonra leşinizi çıkarırdı. Bu çok açıktır. Ben erkekleri en az sizin kadar tanırım. Tutkularınız, yapınız buna çok açık, zayıflıklar içindesiniz, bunu kullanırlardı, ondan sonra ömür boyu bunalımlı bir yaşam sürüp giderdi. Bu güzel bir şey mi? Acaba çok önemli kaybedişleriniz olmayacak mıydı? Her şeyden önce yiğitliğiniz, kişiliğiniz daha gelişmeden elden gitmiyor muydu? Kaybedilenler hiç yok muydu? Bunları tartışın. Kaldı ki erkek size çok iyi davranabilir de, çok iyi koruyabilir de, çok sevebilir de, mutlu da edebilir, ancak bu gerçekten mutluluk olabilir mi? Böyle mutlu aile tabloları çizilir. Acaba gerçekten öyle

mi? Öyle olmadığını topluma baktığınızda dehşetle karşılıyor ve görüyorsunuz. Bu ilişkide genç bir kızın esenliği ne kadar korunuyor, saygınlığı ve değer verilmesi ne kadar oluyor? En yakın çevrenize bakın, ne kadar değeriniz vardır? Normal insanın düşüncesi temel özgürlük ilkesinden, siyasal çizgiden kopuk olursa, o her türlü patavatsızlığı gösterir. Hele tutku diye güdülerini ayaklandırmayı aklına getirmişse, onda her türlü bela çıkar. Ve buna da “özgürlük” der, özgürlüğü böyle anlıyorlar. Bu çok ucuz ve kendilerini iflah etmeyecek bir yaklaşımdır. Yine de tercih sizindir. Benim burada bütün yapmak istediğim, bir tercih imkânını, bir beğeni ve seçme kabiliyetini yaratmaktır. Çünkü benim kendimi sizlere sunmam bir düşkünlük sonucu değildir. Aslında şunu size hissettirmek istiyorum: Önder diye bellediğiniz bir insan bile kadın konusunda sizinle adeta bir sevgili gibi uğraşıp o kadar hizmet etmeli, özgürlüğe o kadar açık bir tablo çizmeli ki, yanılmayasınız. Bir önder bile böyle yaptığına göre, bizim karşımızdaki insan daha nasıl yapmalı diyebilmelisiniz. “Bu Önder egemen ve güçlü olduğu halde bize böyle yaklaşıyor. Sen neden böyle yaklaşım göstermeyeceksin?” diyeceksiniz. Bunu sizde bir istek, giderek bu isteği de bir mücadele haline getirmek gerekir. Bu da özgürlük savaşımınızdır. Bunun oldukça ustaca bir yaklaşım olduğunu biliyorsunuz. Ben artistlik yapıyorum demiyorum, ama beni o durumda bırakan kimdir? Böyle yapmazsak, acaba bir milim kadar bir adım attırabilir miyiz? Acaba bu işte sizin gibi özgür yaklaşım sahipleri çıkabilirler mi? Siz, “Aslında buraya kadardır, özgür seçim ihtiyacımız yok, biz beğeneceğimizi beğenmişiz” dersanız, o zaman size şunu sorarım: Devrimciliğinizi neden güçlü yapamadınız, neden buraya geldiniz? Neden yeniksiniz? Doğru dürüst bir çalışmaya neden güç getiremiyorsunuz? Yaşamınıza bakın, bunun böyle olduğunu göreceksiniz. Dolayısıyla eksiksiniz, yanılma içindesiniz. Dönüşüme kesin ihtiyacınız var. Böyle bir yaklaşımın ne kadar gerekli olduğunu biliyorsunuz. Sizin böyle bir yaklaşımdan en önemli sonuçları çıkaracağınız açıktır. Ortaya şu çıkıyor: Kendinizi neden bu hale getirdiniz? Kendimi neden sizin hizmetinize koydum, bu gerekli miydi? Bu soruları size soruyorum. Devrimci olduğum için, başlangıçta hiç sorun haline getirmeden, sorunlar üzerinde tekrar tekrar durdum. Düşüncede ve davranışta da çok hata vardı. Hiç sormadan size yükledim. Bazıları bunu dayatma diye anladılar. Sizinle zaman zaman konuştum. Bana göre bugün bir kızımız, bir kadınımlar herhangi bir yurt parçasının kendisi olabilir. Aslında bu biraz gerçektir de. Kadın olgusunda toplumsal ve ulusal gerçekliğimiz halen yaşıyor. Erkek ise işbirlikçiliğinden, yabancılaşmasından, düşmana günde kırk defa eğilmesinden dolayı silinmiştir. Bu nedenle ulusal değerleri fazla temsil edemez. Kadın ne kadar geri de olsa, -Botanlı kadın dört bin yıl önceki Kürd’ü temsil ediyor; aşırı asimilasyona uğramamıştır. Hemen hemen her kadın aslında bir ulusal değerdir. Dikkatli gözleyen bunu tespit edebilir. Dolayısıyla kadını bir yurt parçası gibi karşılamak gerekir. Elbette, “Biz kokuşmuş, bitmiş, tükenmiş kişileriz. Sen niye böyle şairane düşünüyorsun? Hayallerin neden bu kadar büyük?” diye sorabilirsiniz. Bir yurtsever bile böyle düşünmek zorundadır; bu iyi bir düşünme tarzı, iyi bir hayaldir. Kadını bir yurt parçası gibi düşünmek ve öyle karşılamak büyüklüktür. Buna ne kadar layık olmasanız da, sizi layık hale getirmek gerekir. Kötülük bunun neresinde? Aslında Kürtlerde, kadının değeri sarı öküzden sonra gelir. Nasıl ele almışsan, öyle olur. Bunun insani bir yönü var mı? Kadını tarihten, yurttan ve kültürden bu kadar kopuk ele al, ondan sonra da ‘canımdır, malımdır’ diye yüklen ha yüklen: En büyük saygısızlık ve dayatmanın en çirkini işte buradadır. Buna dayalı cinsel ilişkinin, cinsel özgürlüğün kaç paralık değeri vardır? Tutkun uyanmış, sarılmışsın. Bu, kölelik ilkesine, hayvani ilkeye, hatta yabancılaşma ve sömürgeciliğe kadar götürür. Burada örgütlenme ve eylem yoktur. İşte köylü anlayışı, gece gündüz kör bir cinsellik olgusu ortadadır. Bu özgürlük müdür, bu namus mudur? Ben çalışmaktan bıkmam. Çocukluğumda arkadaşlık coşkusuyla nasıl hareket ediyordumsa, halen de öyleyim. Fikrimde ve yaşamımda kişileri karılaştırmak veya sahte erkekleştirmek yoktur. Kendi yaşamımda buna yer vermeyeceğim. Bu bana çirkin gelir. Eşlenmek kötü bir şey değildir, ama eşlenme nasıl gelişir? Benim için bu halen büyük bir savaşım sorunudur. Buna giden büyük savaşım, büyük uğraş önemlidir. Sevgiye giden yol bazılarının hemen bir su içme gibi gelir. Oysa bu çok zordur. Bizde sevgiye giden yolu açık tutmak, şiddetli bir savaşımın mümkündür. Kürt çözümlemesini yapıyorum, bunu incelememek günahıdır. Ağızları biraz laf yapıyor, onu da çok kötü kullanıyorlar. Korkarım çoğu bütün bu çabaları inkâr eder bir duruma girecek ve bu çabalar boşa gidecektir.

Bunu anlamadan gidecekler. Bunun sonucu iyi olmaz. Tarihini ve çabayı inkâr eden ne sosyalist, ne de kurtuluşa giden yolda sağlam bir deneyim sahibi olur. Bunların durumları reel sosyalist ülkelerdekiler gibi olur. İlişkilerde çok zorlanıyorsunuz, kendinize güveniniz çok zayıftır. Cesur olmak gerekir. Bu açıdan da isterseniz kadın çalışmalarını biraz sınırlandırabilirim. Fakat korkarım kendinizi kaybedersiniz. Çünkü fazla destekçinizin olabileceğini sanmıyorum. Kadın mücadelesinin teoride ve pratikte örgütsel anlamının ne olduğunu biraz anladığıma ve bunu yürütebildiğime inanıyorum. Fakat bu çalışmanın sabote edilmesi durumu var. Bu konuda kendiniz yetmezliğe düşüyorsunuz. Bu da beni düşündürür ve tedbir almaya sevk eder. Dikkat edilirse, bunlar son derece bilimsel yaklaşımlar ve özgürlüğe davetiyedir. Kadına güvenmek gerekir. Sizinle yaşamın daha iyi geliştirilebileceğine hem inanmak, hem onun özgün çabası içinde olmak gerekir. Kızların kendilerini zorlamalarına gerek yoktur. Onlardan fazla talepte bulunmayacağız. “Savaşa koşalım, silah alalım, dağa koşalım veya kendimi kanıtlamalıyım” diye zoraki çabalara girmenize de gerek yoktur. Kendinizi bazı tutkular kadar, kölelik zincirlerine bağlı hissetmenize de gerek yoktur. Ben dahil, karşınızda hiçbir kurum ve kişi ne cinsinize, ne de cinselliğinize karşı zorlayıcı bir etken olabilir. Son derece özgür davranabilirsiniz. Bir seçim kabiliyetiniz olmalıdır; güzelliği görebilmeli, hatta onu kendinize mal etmelisiniz.

Kadın Yaşamdır

Kadın söz konusu olduğunda, onu yaşamdan kopuk ele alamayız. Kürtlerde ‘jîn’ hem yaşam, hem kadın demektir. Bu oldukça doğru bir tanımlandırmadır. Ama bu ne hale getirilmiştir? Bizde yaşam zehir zemberektir, dikendir, yara bere içindedir, adına her türlü namussuzluğa girilen bir beladır. Kadın da bu yaşamın en katalizör olmuş cinsidir ve öyle kullanılıyor. Benim amacım yaşamı yaşanılır hale getirmektir. Bir tablo oluşturmak istedik. Kadından da bazı önderler çıksın dedik. Uzun bir süredir kadın yoldaşlarımızın bazılarıyla bu konuda derinleşmeye çalıştık. Kendimce önemli gelişmeler olabilir diye düşündüm. Bu çalışma özgündü, yaratıcıydı. Bu konuda oldukça önemli gelişmeler sağlandı. İlerde bu çalışmaların daha da büyük etkisi görülür ve zaten görülmüştür. Halkın bütün çıkışlarında bizim çalışmalarımız belirleyici etkide bulunuyor.. Benim hizmetim yalnız başına yetmez, sizlerin de çabalarınıza hem ihtiyaç vardır, hem de bu işin belli başlı faktörü olması gerekenlersiniz. Kürt olayında bu yeri kesinlikle tutmanız büyük önem taşır. Ama halen cesaretsizsiniz, kendinizden fazla emin değilsiniz. İlkeye bağlılık çok aşınıyor, edepli olunamıyor. Sıkılıyorsunuz ve bazen patlama durumuna geliyorsunuz. Bu da olgunlukta zayıf olduğunuzu gösterir. Zayıf kadın olarak kalmakta ısrar etmek, bir kişiye kul köle olmak yararınıza değildir. Seçme ve değerlendirme kabiliyetinizi, ilişki sınırlarınızı geniş tutmak iyidir. Ama ilkeli, terbiyeli ve özgürlüğe aday olmayı bileceksiniz. Sizleri çok candan bir yoldaş gibi değerlendirmemiz yadırgatmamalı; bu durum sizi abartmaya ve şımartmaya götürmemeli, aynı zamanda niyetler kötü mü denilmemelidir. Ne siz o kadar gelişmişsiniz, ne de yaklaşımlar kötü niyetlidir.

Kadınla yaşam

Kadınla yaşam güzeldir; ama özgür kadınla, savaştan kadınla, kendini bu temelde yaratan kadınla yaşam çok daha değerlidir. Erkeklerin de buna saygısı olmalıdır. Çünkü onların da yaşamı kazanmaları ancak özgür kadınla olabilir. Kadın boyutundaki inceleme tarzının oldukça yetersiz kaldığını görerek, bazı sorunlara dokunmanın yararlı olacağına inanıyorum. Kürdistan’da ve Türkiye’deki kadın gerçekliği birbirine hayli benziyor. Bütün çabalara rağmen, kadın devrim seline ve özgürlük kalkışmasına sınırlı katılım gösteriyor. Bu konuda gelişmeler var. Fakat günlük çabaları geliştiremezsek, düşman özel savaşa kadını boğuntuya getirebilir. Sizin için özgürlük ne anlama geliyor? Özgürlüğe devam edebilecek misiniz? Bunlar bizi daha da düşündürüyor. Tam istediğimiz gibi olmasa da, halkı çizginin etkisi altına soktuk. İsteddiğimiz gibi yürütmese de, parti öncülüğü görevinin başında olmaktan başka çaresinin olmadığını biliyor. Kadın gerçeğindeki bütün oyunlara ve düşkünlüklere rağmen, yüzyıllardan beri köleleştirilmiş olan kadını özgürlük ufkuna çektik. Kadın şimdi eskiye kıyasla hem nitelik hem de nicelik olarak çözümlenmeye daha yatkındır. Yöntemlerimiz geneldeki özgürlük kalkışmasını geliştiriyor. Bunun yanında muazzam tutuculuklar da görülmekte, hatta provokasyonlar gelişmektedir. Kürdistan gerçeği üzerinde hem gözlem gücü,

hem de pratik dönüştürme tecrübesi en geniş olan bir kişi olarak bunu yadırgamamakla birlikte, çözüm yalnız benim çabamla olacak gibi de değildir. Bu konuda iyi niyet de yetmiyor. Devrim hırs, öfke, yaklaşım keskinliği, yeterli çaba ve alt üst oluşla birlikte, düzene ve bütün bunlara komple karşılık vermeyi ustaca bilmek demektir. Acaba hepsini bir arada ne kadar temsil edebilirsiniz? Tek boyutlu ve tek yönlü niteliklerle devrim güçlendirilemez. Ancak duygu kadar düşünce, teori kadar pratik çok yerinde ve yeterli olduğunda devrimde rol oynanabilir. Yaşam felsefenizi iyi bilemiyorum. Tutku ve ilgi dünyanız, özgürlük düzeyiniz benim için fazla bilinmiyor. Bu doğaldır, tek tek inceleme imkânı yoktur, zaten incelenmez de. Yine de birey çözümlemesine yüksek değer biçmek, özellikle PKK deneyiminde büyük önem taşıyor. Bir bireyde cinsi ve toplumu çözümlemek yabana atılır bir yöntem değildir. Toplumun çözülmesi bireyi de anlamaya götürür. Şimdiye kadar ki klasikler daha çok toplumsal ve ulusal düzeyleri inceliyor, bireysel düzeyi incelemeyi ise edebiyata bırakıyorlar. Ama biz sadece edebiyatla da yetinemeyiz. Toplumsal çözümlemeyle bireysel çözümleme siyasal düzeyde bir partinin temel yaklaşım yöntemi olursa, daha fazla sonuç alacağımı sanıyorum. PKK'nin böylesine önde gelen bir özelliği var. Hatta PKK bu konuda en ileride bir parti olarak da değerlendirilebilir. Uluslararası çapta da bu böyledir. Dolayısıyla birey çözümlemesini yadırgamamak gerekiyor. Çözümlemelere en çok kadınlar muhtaçtır.. Acaba verili yapınızı ne kadar kabul etmeliyiz, bunu ne kadar aşmalıyız? Şüphesiz toplumun şiddetli etkisi altında oluşmuş bir bireysel düşünlenme söz konusudur. Bu şekillenmeye ne kadar güvenebiliriz? Kimin için şekillenme, kimin için yaşam, kimin için kişilik oluşumu gerektiğini anlamadan yaşama devrimci tarzda yer vermek yanlışları, yetersizlikleri ve hatta yanlışlıkları oldukça içerir. Zaten ortaya çıkan örnekler bunun pek de öyle kolay olmadığını gösteriyor. Sizleri verili ilişkiler içinde bırakmam halinde devrime yararlı olacağınızı sanmıyorum. Hatta tutku, duygu ve düşünce dünyanıza göre sizi biraz özgür bıraksam, yine bunun da fazla sonuç alacağınızı sanmıyorum. Kendiniz de hayatta fazla etkili olamadığınızı biliyorsunuz. Hatta nefes bile alamıyorsunuz. Kadın kişiliğindeki cesaretsizlik ve çözümsüzlük ileri düzeydedir. Kendilerini yaşayanları değil, başkaları için yaşayanlar kategorisini teşkil ediyorsunuz. Başkalarına göre yapılan bir işle, toplumun -ki, bu erkek egemenlikli bir toplumdur- istemlerine, tutkularına, egemenlik anlayışlarına ve despotizmine göre şekillenmişsiniz. Bunun zıt kutbu şudur: Tepki duyduğunda veya karşı çıktığında, “Evden kaçtı, aşırı baskıdan dolayı sokağa düştü, ipini kopardı” denildiğinde, aşırı kural tanımazlık ortaya çıkıyor. Sanki doğrusu yokmuş gibi, ikisinin arasında hapsolmuş bir dünyanız var. Çoğunuzun davranışına özgürlük ilkesi değil, bu iki ilke yön veriyor. Ne yazık ki, tüm çabalarımıza rağmen bazı kişiliklerin umulanın çok gerisinde kaldıklarını sıkça görüyoruz. Vermek istediğimiz mesajı tam alamıyorlar. Bu konuda objektif ajanlık konumunu çok iyi görmek gerekir. Genelde halkımızın objektif ajanlık durumunu, özelde kadının daha da bu duruma düşürülmesini anlamadan, güçlü çözümlemelere ulaşmak mümkün değildir. Beni bu konuda hemen düşündüren husus, inceleme tarzınızın çok yanlış ve yetersiz olduğudur. Çözümlemeleri inceleme tarzınızı geliştirmeyişiniz yeterli sonuçlara ulaşmamanızın en önemli nedenidir. İddia şudur: Çözümlemeler olmadan, Kürdistan'da yol alınmaz, savaş geliştirilemez, özgürlük elde edilemez. Mahsum Korkmaz Akademisi'nde çözümlenen sadece bazı gerçekler değildi; çözümlenen aslında kördüğüm olmuş bir kaderdi, çözümlenen bizi bağlayan tüm zincirlerdi. Çözümlenen bir avuç Akademi mensubu da değildi; bütün bir tarih ve toplumdu. Çıkışlar da o denli güncel, kapsamlı ve sonuç alıcıydı.

Özgür adımlar atmanın sahiplerisiniz

Sizin için özgürlük nedir? Bunu epeyce düşünüp sonuca bağlaması gereken kişilersiniz. En uygunu da, mücadele ortamında bunu biraz düşünebiliyor olmanızdır. En değme film sahnelerinde bile böyle bir platform düzenlenemez. Eğer dikkatli değerlendirirseniz, hem kendi duygularınızı ve düşüncelerinizi ayaklandırabilir, hem yeniden biçimlendirmek için bunun çok uygun olduğunu kabul edersiniz. Bana yansıdığı kadarıyla en çok takıldığınız nokta, bir cins olarak yaşadığınız gerçeklerden kaynaklanan sorunlar oluyor. Bunu açıkça, net ortaya koyup sizinle tartışabilirim. Bunu bir ilke düzeyine taşırayabilirsiniz. Bundan sıkılmanın, bunu bir salt ahlâki sorun olarak ele almanın da hiçbir anlamı yoktur. O ahlâki dediğiniz ilke, aslında feodal ahlâktır. Onun içinde kir,

çıkarsa, mal mülk olma ve en çok da sizin kaybetmeniz söz konusudur. Olan yine size oluyor. Mevcut ahlâki örtü altında kaybeden, genelde ezilen halklar ve ezilen cinstir. Ömür boyu acısını ve sıkıntısını yaşadıkdan sonra aklın başa gelmesi bir işe yaramaz. Sorun bizim kurtuluşçu tarzla yaklaşp yalnız kendimiz için değil, toplumun ve cinsin kurtuluşuna bir çıkış yaptırmaktır. Cins özgürlüğünün şüphesiz sınıfsallık, toplumsallık ve siyasallıkla bağlantısı çok iyi kurulmaya çalışılmıştır. Kürdistan somutu söz konusu olduğunda, aile ve toplum, aile ve siyaset ilişkisini dünya çapında en iyi ve en güçlü bizim ortaya koyduğumuz kanısındayım. Yine aile içinde kadının konumu çok iyi açılmıştır. Kadın denilen olayın ne olduğu ve nasıl yaklaşım içinde tutulduğu oldukça bilimsel konulmuştur. Bu konuda değerli dostumuz İsmail Beşikçi bile, "APO'nun sosyolojik yönünü de dikkate almak gerekir. Sosyoloji bir bilimdir, bu konudaki katkılarını da görmek gerekir" diyor. Benim böyle bir niyetim olmasa bile, kendisi bunu görüyor. Aslında aile ve toplum, kadın ve aile önemli sosyolojik olaylardır. Fakat Kürdistan somutu söz konusu olduğunda, bu sorunun çok önemli bir siyasal yanı da ortaya çıkıyor. Bunu da ortaya koymak gerekiyor.

Devrim olur, özgürlük kazanılır mı?

Yani yüce özgürlük amacıyla yola çıkıldığı halde tersi sonuçlara yol açılması sıkça rastladığımız olaylardır. İşleri genel anlamda "Devrim olur, özgürlük kazanılır" düzeyinde ele almadan, geleneksel, inkârcı ve yüzeysel yaklaşımlar ve küçük burjuva liberal tutumlarla kendimizi aldatmadan, eksik veya yetersiz bırakmadan, özgünlüğe göre çözüm yolunu açıkça ortaya koyan, bunu da rastlantıya ve kişilerin niyetlerine terk etmeden, örgütlü, yönetimli ve denetimli bir yapı ve kurumlaşmayla sağlama almanın en doğru tutum olacağını belirtmek zorundayız. Bunları kavrayıp gereklerini yerine getirme göreviyle karşı karşıya bulunmaktayız.

Günlük olarak özgürlük eyleminizi ruhta, düşüncede, örgütlenmede ve yaşamda sağlamak, özümsemek ve yaşatmakla sorumlu olduğunuzu, çabalarımızın sürekli ve yoğun olduğunu kavrarsak, gerçek bir kurtuluş faaliyetinden bahsedebiliriz. Ancak o zaman kimliğimizin, özgürlüğümüzün, taleplerimizin ve amaçlarımızın gerçekleşmesine gerçekçi bir tarzda katkı sağlayabiliriz.

Özgürlük öz kimlik ve öz savaşımla olur

Birilerinin himayesine sığınarak, herhangi bir yönetim gücüne dayanarak ve bu konuda kadın kişiliğini ucuz kullanarak özgürleşeceğini sanmak kendini aldatmaktır. Bu yaklaşımlarla olsa olsa ikiye bölünmüş, kendini aldatan ve uzlaşan yeni bir köle tipi ortaya çıkar.

Gerçekçi olma gereği açıktır. Parti içinde ve dışında, her yoldaşa ve yakın veya uzak her dostu karşı öz kimlikli, kendini yitirmeyen ve özgücüne güvenen bir kişiliğe ulaşmanız gerekir. Bu yaklaşımın doğal sonucu ordulaşmadır. Kadın ordulaşınca bireysel taleplerin gerçekleşmesi, kimliğin ve özgürlüğün gündemleşmesi daha gerçekçi olur. Çünkü hak yalvarmayla ve en yakınlarına sığınmayla değil, güçle alınır. Güç de örgütlenme ister. Bunu iliklerinize kadar hissetmek durumundasınız. Bu açıdan Önderlik gerçeğine ucuz ve yüzeysel bağlanmayı anlamsız buluyorum. Militan kimlikle, düşünce ve örgüt gücüyle yaklaşım yerine, yaygınca yaşanan yüzeysel ve çok çeşitli sübjektif niyetlerle Allah'a bağlanır gibi bağlanmayı geri bir bağlanma tarzı olarak değerlendiriyorum. Kadın buna oldukça yatkın hale getirilmiştir ve bunu aşrtmak gerekiyor. Bunun da yolu özgür örgütlenmeden geçiyor. Kadının askeri, siyasal, sosyal, ekonomik vb. örgütlenmelere kendi talepleriyle ve örgütlülüğüyle katılması en doğrusudur. Düşünmek, tartışmak ve kararlaşmak bu işin gerekleridir. Bu tür sahalara örgütlü girildiğinde ciddiye alınırsınız.

Cinsiyete yaklaşımdan felsefi yaklaşıma, özgürlükle tanışmanızı nasıl yapacağınıza, yaşam tercihlerinizi nasıl geliştireceğinize kadar, hatta kendi bedeniniz üzerindeki hakimiyetinizden ruhunuzu açmaya, düşünce ve örgüt gücünüzü konuşturmaya kadar nasıl yaşamalı sorusuna artık kişiliğinizde bir cevap üretebildiğiniz ortaya çıktı. Eğer bu doğruysa, artık bunu da sağlamışsanız, kişiliğinizden kaynaklanabilecek ciddi bir olumsuzluğun olması mümkün değildir. Bu konuda dürüst ve özlüyseniz, bunalım, dedikodu, saplantı ve kölece uzlaşma asla vücut bulamaz. Belirtilenleri yapmazsanız ne olur? O zaman çözümlemelere rağmen bildiğinizi okumuş olursunuz;

parti tarihimizde sıkça rastladığımız, çokça mahkûm ettiğimiz, eleştirdiğimiz ve yargıladığımız tiplerden birisi olursunuz. Yaşam prensiplerimizle oynarsanız sonuç budur. Çözümlemeleri dikkate almayanların nereye gittiğini, kendilerini geliştiremeyenlerin kendilerini nasıl mahvettiklerini iyi anlamak gerekir. “Yüzeysel kaldım, derinliğine işleyemedim” demekle kendinizi yüzeyselleştirirsiniz, kaybeder ve kaybettirirsiniz. Devrimin zor iş olduğu ve özgürlüğün zor kazanıldığı gerçeğine ters düşersiniz ki, bununla da kaybedersiniz.

Özgür ilişki, bir arada olmak demek değildir.

Özgürleşme, bir anlamda bireyler arası ilişkileri özgürce tartışma, kararlaştırma ve yürütme gücünde olmayı ifade eder. Özgür ilişki, bir arada olmak demek değildir. Özgür ilişki, insanın serbestlik gücü, özgür düşünme ve eylem gücü kazanması demektir. Bu ilişki kişinin tam olmasını ifade ediyor, onu eyleme geçiriyor. Özgür ilişkiyi kazanmış olanın iradesi çeşitli etkilemeler altında felç olmamıştır; iradelerin, geleneklerin, göreneklerin ve gölgelerin etkisi altında değildir. İster en güçlü emperyalist bir devlet, isterse en bağlayıcı bir gelenek olsun, gerektiğinde onlara karşı da durabilir. Özgür olmayı geniş tanımlamak gerekir. Böyle özgür olma sağlandıkça veya böyle özgür olabilenler ilişkiler geliştirdikçe, özgürlük ilişkilerinden bahsedilebilir. Bunlar bütün davranışlarıyla halkındır, davranışların sonucunu kestirebilir ve sorumluluğunu kaldırabilir. Özgürlüğün kelime manası zaten gelişme ve ilerleme demektir. Bu noktayı yakalayan kişi ilişkilerde özgürdür. Özgürlük ilişkilerinin özgürlük başarısı gelişmiştir denilir. Kısaca, bu anlamda özgürlük ilişkilerde rol oynayabilir. Biz bu konuyu da biraz açmaya çalışıyoruz. Çünkü bunun üzerinde büyük oyunların oynandığı iyi bilinmelidir. Gittikçe hiçleşen ve fahişeleşen bir güdü de cinsel güdü oluyor. Bana göre halen en az kavranan ve en az anlam verilen bir insan güdüsü de cinsellik güdüsü ve ilişkisidir. Uzun bir tarihsel süreden beri toplumsal, siyasal ve ekonomik düzenin etkisi altında olma durumu söz konusudur. Görünüşte doğal bir güdüdür, ama geçmişiyile ve geleceğiyile en kötü kullanılan bir nesne ve mal haline getirilmiştir. Çok doğal ve mutlak özgür yaşanması gereken bir ilişki neden bu duruma getirilmiştir? Bu konuda tarihi ve toplumu sorgulamak gerekir. Çünkü büyük oranda hakim olan yasaklamalarla doludur. Cinsellik ağır yasaklamaların etkisi altındadır, bu onun bir yönüdür. Diğer yandan ağır mülkiyet izlerini taşımaktadır. Müthiş bir mal mülk etme, mal olma yaklaşımıyla adeta hastalıklı hale getirilmiştir. Bu, Kürt toplumunda hemen hemen böyledir. Aslında her sınıf ve tabakaya göre düzenlenmiştir ve çok çirkincedir.

Bir devrimin özgürlük düzeyi ilişkilerdeki özgürlük düzeyine bağlı olduğu gibi, özgün olarak da kadın erkek ilişkilerindeki özgürlük düzeyiyile oldukça bağlantılıdır. Özgürleşme, bir anlamda bireyler arası ilişkileri özgürce tartışma, kararlaştırma ve yürütme gücünde olmayı ifade eder. Böyle bireylerin oluşturduğu topluluklar, özgür topluluklar olarak da değerlendirilir. Bu toplulukların oluşturduğu topluma da özgür bir toplum denilir. Devrim, bu anlamda bir toplumu en üst düzeyde özgürleştirme eylemidir. Bir toplumun yakıcı, hızlı ve genel bir özgürleşme ihtiyacı varsa, yapılması gereken o topluma çok şiddetli bir devrimi dayatmaktır. Parti içi yaşamı çözümlemekten bahsediyorum. Çözümlemeyle birlikte devrimci düzeyi geliştirmek, aynı zamanda bu ilişkilerdeki devrimciliği, özgürlüğü ve örgütlülüğü sağlamak anlamına da geliyor. Parti içi yaşamı o kadar devrimcileştirelim ve dolayısıyla özgürleştirelim ki, artık kişiler partiyle oynadıklarında verdikleri zarar sadece kendileriyle sınırlansın veya bir kişi partiyle oynadığı zaman anında gereken karşılığı bulsun. Benim almış olduğum en önemli tedbir budur. Çözümleme ve ilişkilere dayattığım özgürlük düzeyi kesinlikle bunu doğurtmaya yetiyor. Bu da bir savaştır, çatışma ve zaman zaman da uzlaşmayla yürütülür. Eğer görev göz ardı edilmezse, kesinlikle parti kazanır. Dolayısıyla savaş yürütülüyorsa kazanılır.

Parti içi özgürleştirme dediğimiz şey nedir?

Bizimle ilişkidesiniz, bir bütün olarak PKKliler ve tüm çalışma alanları belli bir ilişki içindedir, dolayısıyla bağılıkları var. Önderlik burada ne yapıyor? Önder adı altında birisi bu yapıyı nasıl yürütüyor? Parti tarihine bir kez daha bakmalısınız. Olumsuzluklara ve kördüğümlere rağmen işler nasıl bu kadar geliştirildi? İki kelimedenden yola çıkıp en karmaşık çözümlemelere nasıl ulaşıldı? Bütün isyanlara ve tüm muhalif örgütlenmelere darbe indirmiş bir egemen sınıf istihbaratı -

günümüzde buna kontra diyelim-, nasıl oldu da bütün örgütleri çözdüğü gibi PKK'yi çözemedi veya bölüp parçalayıp başarısızlığa uğratabadı? Bunları düşünmek gerekir. Burada ilk defa bir devlete ve onun devrime dayatılan kollarına karşı bir başarı söz konusudur.

Bu özgür ilişki tarzını geliştirirken, sadece düşmanın dolaylı veya direkt etkilerini, yine aşiretçi-feodal özellikler ve ailesel yaklaşımların etkilerini çözmekle veya aşılması gerekeni ortaya koymakla kalmıyor, bunu daha da derinleştiriyoruz. Daha fazla da doğrusunun ne olduğuna cevap vermeliyiz. Yıkılması gerekenin yerine ne yapılmalı konusunu yalnız askeri ve siyasal düzey için ele almıyor, bunu ikili ilişkilere kadar yansıtıyoruz. Yoldaşça ilişki ve yaklaşımın her düzeyi nasıl olmalıdır? En temel bir ilişki tarzı olarak toplumda aile ilişkisi, ailede özellikle kadın-erkek ilişkisi veya bunun partiye taşırılması söz konusu olduğunda, çözümlemeleri genel özgürlük düzeyine, kadın özgürlük ilişkisine ve onun daha özgül bir biçimi olarak kadın-erkek ilişkilerindeki özgürlük düzeyine kadar indirgiyoruz. Çünkü savaşı biraz daha geliştirebilmek için bireyi özgürleştirmek gerektiği ortaya çıktı. Bireyi özgürleştirmek için de geleneksel aile ve kadın-erkek ilişkilerini çözüp aştırmak ve özgürlük bilincini derinleştirmek gerekiyor. Kadınlar artan oranda saflara, özgürlüğe koşuyor. Kaçılan bir aile kurumu var. Ama bunun yerine ne konulmak isteniyor? Her gün parçalanan ilişkiler var. Bunun yerine ne geliştirilmek isteniyor? Savaşı bir de bu yönüyle ele almak gerekir. Düşmana vurup kırarız, feodal kalıntıları da parçalayıp dağıtırız. Ama yerine neyi, nasıl kuracağız? Buna bağımsız bir vatan, özgür bir halk ve toplum, özgürleşmiş bireyler, özgürleşmiş kadınlar ve erkekler diye cevap veriyoruz.

Kadın cinsinin kendini kurtarma görevi vardır

Öyle ki, bu da bir genellemedir. Genellemelerle her şey halledilmiş olsaydı, devrimimiz çoktan sonuca ulaşır. Kadın kişiliğinde çözümlenmesi gereken önemli hususlar var ve bu işi biraz ilerlettik. Kadının tarih boyunca nasıl yitirildiği, aileye çekilen kadının aynı zamanda nasıl köleliğe çekildiği, kişiye mal edildikçe kişilikten ve özgürlükten nasıl uzaklaştırıldığı, toplumun tüm dinamik işlevinden uzaklaştırıldıkça nasıl daha da bağımlı hale geldiği oldukça detaylı ortaya konuldu. Bunun doğal bir yapı gereği değil, uygarlaşma ve sınıflaşmayla birlikte geliştirildiği anlaşıldı. Nasıl halklar ve uluslar üzerinde baskı ve sömürü geliştirilerek, birileri çok zayıf bırakılıp birileri çok üste çıkarılmışsa, cinsler arasında da buna benzer bir baskı oluşmuştur. Dolayısıyla kurtuluş ve özgürlük isteyen her aşiret, hatta her halk ve topluluk gibi, kadın cinsinin de kendini kurtarma görevi vardır. Devrimle ulusal ve sınıfsal kurtuluş başarıldığında, kadının düzeyi de biraz eşitliğe yani kurtuluşa yakındır denilebilir. Aslında bu genelleme doğru olmakla birlikte yeterli değildir. Daha da ötesi, parti ortamımızda ilişkiler kaskatı, dengesiz, eşitsiz, coşkudan ve sevgiden uzak, ucuz, suçlayıcı, bağlayıcı, düşürücü ve tıkayıcı niteliktedir.

Toplumumuz kadınla ilişkiyi ancak aile bağları olduğunda meşru kabul eder; ya karısıdır, bu nedenle her türlü ilişkiyi meşru görür, ya da yakınıdır, kızı veya kız kardeşidir, normal ilişki kurar. Bu da konuşma ve tartışma düzeyindedir ve çok sınırlıdır. Herhangi bir kadının herhangi bir erkekle tartışması suçtur. Kadınların 'boyundan büyük işlere karışma' diye tabir edilen işlere karışmaları düşünülemez bile. Öyle kadın ölçüleri oluşmuştur ki, ne kadar az konuşur, ne kadar hareket etmez, ne kadar tartışamaz, ne kadar kararlaştıramaz ve güç sahibi olamazsa o kadar iyidir. Hatta mal mülk onun için değildir. Kadının itaatkârlığı, efendisine göre olması ve köle gibi bağlanması bizim toplumumuza erdem diye yutturulmuştur. Bu tür bağıllık tarzları bizi çok erkenden ürküttü ve uzun süre meşgul etti. Kişiyi bu kadar aşağılayan, dışlayan ve hiçe sayan bir yaşam tehlikelidir. Ya kadınlar çok aşağılık bir varlıktır ve bunu böyle saptamak gerekiyor, ya da öyle değilse hakkını vermek gerekiyor. Günümüze doğru gelindiğinde, bu devrimler kadınları daha da alt seviyelere itmiş ve tanınmaz hale getirmiştir. Öyle ki, biz bile bunu neredeyse doğal karşılayacağız. "Kadın dediğin zaten buna müstahaktır" denilir. Ciddi bir toplumsal devrimi düşünürken, acaba böyle midir, değil midir sorusunu kendimize sormamız gerektiği açıktır. Kadın bunu hakketmiş bir alçak mıdır? Değilse nasıl bu duruma getirilmiştir? Eğer bu durum doğal koşullardan dolayı değil toplumsal koşullardan dolayıysa, bunlar hangi toplumsal koşullardır? Tarihsel bir süreç işiyse, bu nasıl bir tarihtir? Bir toplumsal kurtuluş sorunuysa, bu toplumsal

kurtuluş nasıl düşünölmeli, bir özgürlük ve kurtuluş programı nasıl oluşmalıdır? Daha da ötesi, onun örgütlenmesi ve eylemi nasıl geliştirilmelidir? Bu sorulara cevap vermeden, özgürlük devriminin ve ilişkisinin sözünü bile edemeyiz.

Kadın-erkek birlikteliklerine karşı değiliz

Kadının katılmadığı devrim başarıya ulaşamaz” dedik ve bu doğrudur. Ama kadını devrime nasıl katacaksınız? Bir köle olarak mı, bir kölenin en bağımlı kölesi olarak mı katacaksınız? Çünkü saflarımıza gelen kadınların hepsi bağımlıdır. Bu kadar bağımlılığın olduğu bir örgüt, nasıl özgürlüğün örgütü olacak, özgürlük isteyen kadınlar nasıl özgürlük elde edecek? Kadının dili özgürlük istiyor, ama ilişkisi kölelik ilişkisidir. Burada ikiyüzlölük var ve bu garip bir çelişkidir. Bu nedenle çözümlemeleri derinleştirme ihtiyacını hissettim.

Biz kadın-erkek birlikteliklerine karşı değiliz. Her türlü birliktelik, devrimin çıkarları göz önüne getirildiğinde düşünölebilir. Ama birliktelik adı altında yaşanan ilişkilerin başa bela olduklarını gördük. Bu birliktelik partiyi tasfiye etmek için bile yeterlidir. Eğer bir kişilik doğru çözümlenip netleştirmeye tabi tutulmazsa, iradesinin dışında bir partiyi bile tasfiyeye götürür. Lafta özgürlük isteyen, ama pratikte tam köle olan bir kadın da, kendisi için özgürlüğü yakalamasını bir yana bırakın, lafazanlığı, yüzeyselliği ve kendi aldanmışlığıyla belki de partimize bağımlılığını aşılır; bunu aşıladığı oranda ise köleşmiş bir yaşam, özgürleşmeden uzak parti içi ilişki düzeyi ve kaybedilmiş militanlık ortaya çıkar. Diğer örgütler biraz da bu yüzden kaybetmişlerdir. İlişkilerdeki bağımlılık ve özgürlük düzeyinin zayıflığı hem örgütlerini, hem de kendilerini önemli oranda kaybetmeye götürmüştür.

Özgür ilişki tarzı ne olacak, nasıl olacak?

Bu, geleneksel aile tarzını meşrulaştırmakla olmuyor. Toplumda kadın ve erkek yirmi yaşına geldiklerinde anlaşır ve evlenirler. Bu, onlar için bir çözümdür. Bu anlamıyla geleneksel aile, sömürgeciliğin en büyük dayanağı ve sorunların en köklü kaynağıdır. 12 Eylül faşizmi de bunu alabildiğine yaydı. Evliliği en temel köleleştirici ilişki olarak dayattı. Kürt toplumunu aile içi sorunlardan dolayı başını kaldıramaz bir duruma getirdi. Saflarımıza gelenlerin çoğu da bu hastalıktan payını almıştır. Hemen hemen her tip bu konuda ne yapacağını veya nasıl yaşayacağını bilmiyor, “Özgürlük istiyoruz, özgür ilişki istiyoruz” demekle yetiniyor. Bunun fikri, tarzı ve üslubu, temel değerlere bağlılığı, savaş ve parti gerçeğine bağlılığı, hatta yurtseverliğe bağlılığı nasıl olur? Bu yönlü değerlendirmeleri geliştirmeden, ileriye doğru bir milimlik adım atılamaz. Heveslere kapıyı açık bırakmak, partiyi bitirmek için yeterlidir. Devrimcilik adı altında toplumdan bile daha geri ilişki biçimleriyle birbirini tüketmek işten bile değildir.

***

Özgürlük Problemi

Kürt erkeğinde de, kadınında da cinselliğe düşkünlük çok ileri boyuttur. Köylü felsefesinde gece gündüz kör bir cinsellik vardır. Görünüşte çok namusludur, namazında niyazındadır, Allah'ıyladır; ama bence onun bütün yaşamı çok kör bir cinselliktir. Bu cinsellik, ilkel aşamanın aile düzeyinden bile daha geri bir cinselliktir.

Abdullah Öcalan

Dizi Yazı -2-

Neden kadın çözümlemeleri?

Madem toplum bu kadar yıkıcı, düşürücü ve köleleştiricidir, madem örgüt içindeki yaklaşımlar da bunun bir nevi yansımasıdır, o halde doğrusu nedir? Kadın ve aile çözümlemeleri bu amaçla geliştirildi ve bu çok köklü ele alındı. Bir din, bir ulus, bir savaş çözümlemesi gibi, biz de kadın çözümlemesini geliştirdik. Bu iş ucuz duygularla, hevesle ele alınıp başarılabilecek bir iş değildir. “Seni çok seviyorum, anlaştık, ilişki kurduk” demekle asla ciddi bir yaklaşım geliştirilemez ve çözüm bulunamaz. “Ben seni şimdilik düşünmüyorum” diyen bir inkârcılıkta veya “Devrimdir, böyle idare etmek istiyoruz” diyen geçici yaklaşımda özgürlükçü hiç bir yan yoktur. O halde doğru nasıl bulunacak? Bu açıdan çözümlemeler anlamlıdır. Biz doğrulara veya benimsenmesi gereken hususlara açıklık getiriyoruz. Yaşanan deneyimler bunun doğru olduğunu gösteriyor. Kadın-erkek ilişkilerinde düzey yaratılmak, olgunluk, ciddiyet, eşitlik, özgürlük, sevgi, saygı, güç ve kolay oynanamaz bir düzey sağlattırılmak isteniyorsa, öncelikle ucuz duygulara ve güdülere kapılmadan, temel yoldaşlık ölçülerinde birbirimizle birliğe var olup olmadığımızı iyi anlamak zorundayız. Bu konuda ne kadar ısrarlı olsam da, genelde bütün yoldaşlar “Biraz feodal kalalım, aşiret ve aile etkilerini yaşayalım, sistemin etkisini yaşayalım; dinimiz, mezhebimiz, cinsiyetimiz ve cibilliyetimiz bizi böyle alıştırmış, geleneğimiz ve ahlâkımız böyle yetiştirmiştir” diyorlar. Bunlar birden aşılmaz, ama tüm bunlardan şikâyet edip daha ilerisini istiyorsanız, eskiyi aşmasını bileceksiniz.

Bütün bunları vurgulamamıza rağmen, genel değerlendirmeler ucuz yaklaşımçı, düşürücü, tıkayıcı, basitleştirici, ağavari ve köleleştiricidir. Demek ki, doğru ilişki geliştirmek mücadele ister. Yani kolay ilişki tarzı yoktur. Dolayısıyla yoldaşlık en yoğun savaşıma ifade ediyor. Bu yaşama geldiğim halde, bu ilişkilerde kolaylığa ve yüzeyselliğe kaçmıyorum. Yani geleneksel, inkârcı ve yüzeysel ilişki tarzı itibar etmediğim ilişki tarzıdır. Devrimci tarzı, yoldaşlık tarzını deniyorum. Bu çok zor bir tarzdır, ama örgütlüyor, partileştiriyor ve savaştırıyor, bu anlamda güzelleştiriyor ve sevdendiriyor. Demek ki, bu tarz önemlidir. Bu anlamda Önderlik çözümleyicidir. Bu, güç ister, en önemlisi de güç için çaba ister ve ben bunu yılların tecrübesiyle birleştirerek sağlıyorum. Sonuç, dün iki kelimeyi konuşamayan köylü kızı, bugün korkusuzca, tek başına dağlara çıkıyor. Binlerce genç kızın niceliksel ve niteliksel anlamda erkekleri bile aşacak düzeyde devrime katılmaları söz konusudur. Demek ki basit yaklaşmamışım, geleneksel tarzdan ve inkârcılıktan eser yoktur. Bu nedenle ilgi yüksektir, çok ciddi bir geliş var, ölümü göze alıyorlar. Yüzlercesi teslim olmamanın sembol ifadesi olarak bombalarla kendini parçalıyor. Bu büyük bir yaklaşımdır. Bunun neden böyle olduğunu iyi çözümlemeliyiz. Mücadeleye bu akış, her şeyini ortaya koyuş niçindir? Buna değer biçmek gerekir. Bir insan hayatını ortaya koymuşsa, çıkışı köle kadına tepkiyse, bunun üzerinde çok duracaksınız. Eğitimsizliğine, programsızlığına ve örgütsüzlüğüne çare olacaksınız. Bir köylü kızı ve köylü erkeği saygıyı fazla bilmez; geleneklerin diliyle bir iki sözcük söyleyebilir. Bunlar birbirlerine çok yabancılardır. İki kelimeyi bir araya getirip konuşamazlar. Sağlıklı bir birlikteliği asla düşünemezler. Kaba cinsel bir yaklaşımla, olsa olsa birleştiklerini söylerler. Devrimde yüceliği, siyasal, sosyal ve kültürel yaşamı arayan bir kişi kendini nasıl bu kabalığa terk edebilir? Devrim bir anlamda bu kabalığı, bu köylü yaklaşımını aşmak değil midir? Toplumun diğer yarısı da sözde küçük burjuva ilişki kurmuştur, ama her tarafı dökülüyor. Ölçsüz

ve plansızdırlar. İlişkilerinin içeriğinde ciddi bir şey olmadığı gibi, amacı da yoktur. Bu, yüzeysel duygulanmalar sonucu oluşmuştur. Bunun sağlayacağı birlik ve tatmin ne olabilir ki? Dolayısıyla bu tarz ilişki de çözülüyor. PKK çözümü derindir. Köylü kızı da, üniversitelisi de, evlisi de, bekârı da “Çözüm PKK’dedir” diyor. Böylece bir kadın özgürlük hareketi ortaya çıkıyor. Bir anlamda erkeği de eşitliğe ve özgürlüğe çağıran, dönüştürüp geliştiren tarz yaşanıyor. Bunu bir adım daha ilerletebilir miyiz? Geleneksel yaklaşımları yerle bir ediyoruz; inkârcılığı ve yine kadını dışlamayı bir tarafa bırakıyoruz. Yüzeysellikleri de fazla itibarlı kılmıyoruz. Buna rağmen mücadeleye akışlar çok fazladır; kurtuluş ve özgürlük özlemleri hayli yoğundur. Bu bir adımdır, başlangıçtır. Eğer bununla yetinirsek, kendi kendimize en büyük kötülüğü yapmış oluruz. Bu kadar özgürlük taleplerine bir çıkış ve çözüm bulamazsak, buna bir cevap teşkil edemezsek, partinin düzeyini ikinci bir adımla geliştiremezsek çok yazık etmiş oluruz.

Çözüm ne olmalı?

İkinci adım da zemini özgürleştirmeye açık tutmakla iyi ettik. Herkes özgür geliyor. Kimse kimsenin malı, karısı, kölesi ve ucuz aşkı değildir. PKK ortamında kadın öncelikle özgürlüğü yaşasın; “Ben bireyim, düşünüyorum, tartışıyorum, karar verebiliyorum” deme noktasına gelsin. Bu önemli ve temel bir adımdır. Bu adımı attırmadan, hiç kimseye kendini gizleyip maskeleyerek ilişkileri saptırma imkânını vermemeliyiz. Bir adam eşiniz bile olsa, onu yoldaşlık çizgisine çekmeden, özellikle köleleştirici ve düşürücü tarzı çok açık olan ilişkilerine kendinizi alet ettirmeyin. İsteddiği kadar “Sen benim malım, mülküm değil misin, sen geleneklere, hatta kanunlara göre eşim değil misin?” desin. “Ne kanunu, malın mı var, gelenek mi kaldı, bunlar bizim için kölelik değil mi? Yoldaş ol, benim şartım budur” diyeceksiniz. O, “Benim duygularım var, sana bağlıyım” diyecektir. Burada içine girilmesi gereken tavır tam bir militan tavrı olmalıdır. “Önce militan ol, saygıdeğer bir yoldaş ol” denilmelidir. Bu, yüceltici bir yaklaşımdır.

“Değerlendirmeler doğru, ama pratikte gerçekleştirilmesi nasıl olabilir?” diye sorabilirsiniz. Erkek genellikle katı ve kadın da oldukça köleleştirilmiş olduğu için, kadın hep boyun eğiyor ve kolaylıkla uzlaşıyor. Parti içinde aldığımız tedbirler bu nedenledir. Öncelikle kişi özgür olacak, yoldaş olacaktır. Dağlarda, hemen hemen her yerde kadın ile erkek yan yanadır. Yoldaşlar “Ateşle barut bir yerde durur mu?” diyorlar. Bu kaba bir yaklaşımdır. Ortada ne ateş, ne de barut bulunuyor; burada insan, insanın özgürlüğü ve şerefi var. Bu, ateşten de, baruttan da daha önemlidir. Kaybedilen haklar ve kişilikler güdülerle, ateşle, barutla izah edilerek aşılamaz. Çünkü onur ve şeref isteyen sizsiniz.

Kendimizi ilişkilerde neden düşüreceğiz? Neden kendimizi yakacağız? Bu, ilkel bir ilişki tarzıdır. Karşısında çok değerli bir yoldaş adayı var, ama o çok ilkel duygularıyla bakar, çok kaba bir ilgi gösterir. Bu basit bir köylü kıızıysa, bir köylü kocası aklına getirir, eğer bir erkekse “Şunu nasıl ezeyim, bitireyim, malım mülküm yapayım” der. Bunlar kaba ve çirkin yaklaşımlardır. İnsanlar arası ilişki bu kadar ucuz olmamalıdır ve kendimizi buna böyle ucuzca terk etmemeliyiz. Burada ikide bir aşk şarkıları söyleyelim, her an sevgi türkülerini haykıralım da demiyorum. Biz bu tür ucuz yaklaşımlardan da uzağız. Ama saygılı olmayı bileceğiz, sevmenin kanunlarının ne olduğunu anlayacağız. Ucuz ilişkinin olamayacağını belirttik. Birbirine hakaret etme, birbirini inkâr etme de olmaz. Çünkü devrime katılmaya cesaret etmiş, hayatını ortaya koymuştur. Devrime katılan insan güzel insandır; bu insan birinci adımı atmış, savaşı göze almış, bir yerde kendini adamıştır, bu da güzel bir adımdır diyeceksiniz. Bilinçlidir, örgütten anlıyor, bu insanla konuşulabilir, bu insan giderek sevinebilir diyeceksiniz. Böylece bir sevgi bağı da gelişebilir ve bu güzeldir. Bunun anlaşılamayacak bir yönü yoktur, bunun benimsenmeyecek bir yanı da olamaz. Militan düzeyde artık şu gerçekleşmelidir: Bütün ilişkileriniz netleşmiş, bilinçli ve özgürlüğe hizmet eden, hatta kendini yücelten bir tarzda olmalıdır. Bu, duygularda ve sevgi olayında da vücut bulmalıdır. Yani neyin duygusu ve sevgisinin yüce olduğunu, hangi duygu veya güdünün düşürücü olduğunu artık anlamalısınız. Erkek ilişkilerinde sizi çaptan düşürecek yaklaşım nedir? Sizi örgütletecek özgürlük nedir? Bunları duygularınızı konuşturarak değil, özellikle bilinçle kavrayabilmelisiniz. Çünkü bu konularda ezilen veya kazanmak durumunda olan sizlersiniz. Bunun

için hem ilke sahibi olmak, hem de pratikle kendi gelişiminizi sürdürmek zorundasınız. Erkek kendi egemenliğini ilişkilere dayatır, yaklaşımlarınız ve duygusalılıklarınız buna fırsat sunar. Bunu boşa çıkarmanın veya kendinizi kabul ettirmenin yolu ilkeli, duygulara fazla yer vermeyen, kişiliğinizi kabul ettirici ve erkeği de dönüştürücü yaklaşımlardır. Hatta giderek nasıl bir erkek sorusuna cevap vermek durumundasınız.

Özgürlük yaklaşımını esas aldığınızda, parti gerçeğine, yurtseverliğe ve onun savaş gerçekliğine bağlısınız ve gereklerini sonuna kadar yerine getiriyorsunuz demektir. Özgür yaklaşımın altyapısı budur. Daha da geliştirirseniz, erkeklerle ilişkiler -bunlar her türlü ilişkiler olabilir- eğitim ve örgütlenmeyle birlikte eylem, onun da özgürce ifadesinin nasıl olması gerektiği açığa kavuşturulmuştur. Duygusal yaklaşımların da temeli ortaya konulmuştur. Bu gerçeğin içinde erkek kadının gerçeğine oldukça saygılı ve herkes temel gerçeklere bağlıdır. Bundan doğacak sonuç yüksek ve yüceltici bir duygu ve sevgi olayıdır. Bunun da dedikoduyla, bozgunculukla, birbirlerine kendini dayatmayla alakası yoktur. Tam tersine, sevgi ve ilgi olayını -insanlar yüksek ilgiyle birbirine bağlıdır- ters yorumlayıp bireysel amaçlar için kullanmak, kendine mal-mülk etmek, “Bana bağlı olan erkek veya kızdır, onunla istediğimi yaparım, istersem çalışırım, istersem bunarım, kendimi yere atarım, çalışmam” yaklaşımlarını sergilemek affedilmezdir; bunlar düşkün yaklaşımlardır. Hiçbir sevgi ve duygu ilişkisi böyle alçaltmaya götürmemelidir. Götürdüğünde ise buna sevgi ve duygu demeyeceğiz, alçakça güdülerini veya bireyciliği ve kaprisleri uğruna yürüttükleri bir tasfiyeciliktir diyeceğiz. Sonuç, çok değerli bir yaklaşımdır; gerçek sevgi ve gerçek saygıdır; eğer gücünüz varsa, aşk yolunda ilerlemektir. İşin bilimsel özü budur.

Cinsel özgürlük, özgürleşen kişiliğin eylem özelliği olabilir

Cinsellik ihtiyacı da yakından gözlemlenmeyi gerektirir. Kendini son derece arzulu ve şiddetli hissettiren bu ihtiyaç, yaşamı sürdürme gibi bir fonksiyonu ifade etmektedir. Enerjinin cinsellik oluşumundaki yoğunluğu yine yaşamsallıkla bağını düşündürmektedir. Fakat cinselliği yaşamın tek sürdürücü etkeni olarak düşünmemek gerekir. Belki de en ilkel yaşamı sürdürme olgusu cinsel tarzdır. Bu tarz, niceliksel temelde yaşamın sürdürülmesidir.

Çeşitlenme ve evrim yaşamın daha zenginleşmiş biçimlerine yol açar. Ayrıca cinsel birleşme sadece yaşam tutkusunu, güdüsünü değil ölüm korkusunu, daha doğrusu ölümün kendisini birlikte taşır. Her cinsel birleşme kısmen ölümdür. Bazı hayvanlar birleştikten sonra hemen ölürlər. O halde cinselliğe yoğun bağlılık, yaşamın en ilkel halini ve ölümün gerçekleşmesini de çağırıştır. Sadece cinselliğe mahkûmiyet ölüm seçeneğini güçlendirir. Cinsellik diğer sevgi ve güzellik duygularına ne kadar dönüşür ve yaşanır, o kadar ölümsüzlüğe yaklaşır. Sanat eserlerindeki ölümsüzlük bu algının sonucudur. Cinsel üremeyi bir savunma tarzı olarak da yorumlayabiliriz. Ne kadar üersen o kadar kendini varmış, sürecekmiş ve savunacakmış gibi hissedebilirsin.

Zevkin ve acının öğretici değeri yüksektir

İnsan toplumunda cinsellik ve üremeyi daha yakından tartışacağız. Yaşamı tekrarlama niteliğinde sürdürme garantisi veren cinsel eylemdeki hazzı ‘aşk’ olarak değerlendirmek büyük hatadır. Tersine, cinsel eyleme dayalı haz aşkın inkârıdır. Kapitalist modernite cinsiyetçiliği kanser gibi çoğaltarak, aşk adı altında toplumu öldürmektedir. Gerçek aşk evrenin oluşum dilinden duyulan büyük heyecandır. Mevlana’nın “Âlemde ne varsa aşk imiş, gerisi kıyl u kal imiş” sözü hakiki bir aşk yorumu olabilir. Aşk cinsel hazzın aşılmasına, daha doğrusu insan ahlakındaki karşılıklı özgürlük düzeyinin gelişimine bağlıdır. Cinsel şehvet özgürlük yitimiyle, maddi hareketsizlikle de bağlantılıdır. Sadece kadın-erkek arasında değil, tüm evren unsurları arasındaki aşkı oluşum ahengine bağlamak en doğrusudur.

His ve duygunun gelişimi başlı başına bir mucizedir. Örneğin görmeyi nasıl yorumlamalıyız? Görmenin canlılığın en gelişkin bir ögesi olduğu kesindir. Işıksız görmeyi düşünemeyeceği de açıktır. Görmüş olmak bir düşüncedir. Cinsellik başta olmak üzere, tüm canlılık özelliklerini bir düşünce biçimi olarak görmek önemlidir. Canlılığın kendisi bir anlamda öğrenme yetisidir. Bu anlamda Descartes’in “Düşünüyorum, öyleyse varım” deyişi yerindedir. Daha

da genelleştirirsek, evrenin kurallar dahilindeki döngüsünü de öğrenme olarak yorumlayabiliriz. Kurallar öğrenmeyi hatırlatır. Fakat yine göze dayalı öğrenme muhteşem bir gelişmedir. Şu söz anlaşılırdır: “Tanrı kendini gözlemek için evreni yarattı”. Hegel’deki kendi farkına varmak için ‘Geist’in maddeleştigi yargısı da görmeyle bağlantılıdır. Belki de görmek, görülmek oluşumun esas gayelerindendir.

Zevk ve acı duyguları da havyan canlılığında kendini hissettirir. İki his de yaşamın farkını hatırlatır. Ne kadar zevklenilirse yaşam o denli fark edilir, benimsenir; ne kadar acı duyulursa, yine o denli yaşam fark edilir ve bu sefer benimsenmez ve sürdürülmek istenmez. İkisi de öğrenmenin keskin okullarıdır. Zevkin ve acının öğretici değeri yüksektir. Zevk büyük öğretir, fakat uğruna her tür çılgınlığa da yol açabilir. Acı yine büyük öğreticidir, dolayısıyla yaşamın değerinin güçlü takdirine yol açar. Zevkin sonu acıya oldukça yakınken, acının da sonunda zevkli yaşam şansı yüksektir. Yaşamlar aralarındaki farkı daha iyi görmek, daha zevklenmek, acı çekmek biçimindeki öğrenmelerle ortaya koyarlar.

Kürt erkeğinde de, kadınında da cinselliğe düşkünlük çok ileri boyuttadır. Köylü felsefesinde gece gündüz kör bir cinsellik vardır. Görünüşte çok namusludur, namazında niyazındadır, Allah'ıyladır; ama bence onun bütün yaşamı çok kör bir cinselliktir. Bu cinsellik, ilkel aşamanın aile düzeyinden bile daha geri bir cinselliktir. Yaşanan budur. Ne acıdır ki, bu ilkelliğe namusluluk yaftası vurulmuştur. Aileye taşırıldığında da, Kürt gerçeği orada bütünüyle cinsellik ilişkisine boğulmuştur. Aslında bütünüyle vatan ve ulusal kimlik gitmiş, her şey burada kaybedilmiştir. Şu anda en büyük darboğaz halen budur. Ne erkek ne de kadın nefes alabiliyor. Bu ancak uzun boylu edebi ve siyasal değerlendirmelerle tam anlatılabilir. Köylülükten sağlam bir adam neden çıkmıyor? Bütün bu çabalara rağmen, güçlü siyasal ve askeri komutan halen neden gelişmiyor? Peşmerge ailesi için kendini neden kırk defa sattı? Kürt erkeği kendini Avrupa'ya neden bu kadar sattı? Ailesi ve iş için sömürgeciliğe günde kırk kez dileniyor. Sözde namusu olan aileyi, hatta sırf basit yaşamını kurtarmak için bir maaş karşılığında satamayacakları hiçbir şeyleri yoktur. Onur ve namus kaldı mı? Ahlâk bunun neresinde? Fakat sırf bunu kurtarmak için dünyanın cehennemi işkencesine katlanır; dünyanın öbür tarafına, Arabistan çöllerinden İsveç'e kadar gider. Bu, aynı zamanda bir dramdır. Devrimciler sorunlara basmakalıpçı değil, yaratıcı ve kurtuluşa götürecektarzdakı yaklaşmasını bilirler. O halde bu sorunlara nasıl yaklaşacaksınız? Hem bireysel olarak bu kadar yaşadığım, hem de genel gözlem gücüm olduğu için söylüyorum: Bana göre her şeyden önce yapılması gereken, cinslerin özgürlüğünü sağlayabilmektir.

Sevgi nasıl gelişiyor?

Cinselliği bir aldatma, düşürme, mal mülk ve aile edinme aracı olmaktan çıkarmak gerekiyor. Hatta cinselliği mutlaka bir alçalma aracı olmaktan çıkarmak gerekir. Çünkü cinsellik sürekli çok ayıplı bir olay olarak değerlendiriliyor. Cinsler arası ilişki, cinsel ilişki çok ayıp bir şeymiş gibi ele alınıyor. Acaba bu yaklaşımlar doğru mudur? Gerek bilime gerekse özgürlük bilimine göre baktığımızda, burada cinselliğin büyük bir gericilikle, tutuculukla, sınıflı toplumun gelişmesiyle ve mal mülk düzeniyle bağlantısı, hatta onun çok basit yansıması olduğu ortaya çıkar. Burada insanlığa karşı işlenen en büyük suçun, ahlâk adı altında ahlâksızlığın temeli olduğu ortaya çıkar. Buradaki namusluluğun diğer yüzü namussuzluktur veya kocaya çok bağlılığın diğer yüzü fahişeliktir. İkisi sıkı sıkıya birbiriyle bağlantılıdır. Kürdistan'da bütün bunlar toplumumuzu boğmuş ve düşünce dünyamızı yutmuştur. Yani ulusal özelliklere ve siyasal gerçeklik denilen hiçbir gelişmeye fırsat bırakmamıştır. Bu düşüncüyü daha da geliştirebilir, en önemlisi de kendinize uygulayabilirsiniz.

Şu da bir gerçektir ki, bizde cinsellik insanın çökertilmesine ve imhasına yol açar. Biraz geleneklere uygunsa, o zaman da kutsal mülkiyet biçiminde değerlendirilir. Bir gün bir bakarsınız ki, kutsal mülkiyet denilen ilişki, en tehlikeli fahişelik ilişkisi olarak yargılanmış ve cezalandırılmıştır. En çok açıklığa kavuşturulması gereken bir konu da budur.

Mülkleşme ve kadının mülkleşme durumu geliştikçe, bunun diğer bir kutbu olan fahişeleşme veya genelleşme oluşur. Bunun ikisi de köleliktir. Mülk edinme olgusu da, fahişelik konusu da çok tehlikelidir. Bu aslında ikiye bölünmüş bir ahlâkın egemen kılınmasıdır. Bu neden böyledir? Öyle anlaşıyor ki, genelde sınıflı toplumun, özelde ise Ortadoğu'nun despotik rejimlerinin karakteri ince olduğu kadar, köklü ve katmerli bir kutsal mülk üzerine şekillenmesi söz konusudur. Toplum ve insanlar ne kadar mülk edinmişse, hepsinden daha fazla kadın ve kadının cinselliği bağımlı kılınıyor. Bir erkek bir kadınla ufak bir ilişki, bir evlilik veya nişanlılık kurduğunda, neden "Mutlak anlamda benimdir" der? Hatta birisi kadına ters bakarsa, ölümüne bile yol açar. Bunu nasıl çözümleyebiliriz? Bunu çok katı bir geleneğe, çok köklü bir mülkiyet ilişkisine konu olmanın bir sonucu olarak değerlendirebiliriz. Örneğin bir ilişki kurmuşsun, erkek senin üzerinde neden bu kadar egemen ve etkili olabiliyor? Seni neden mal gibi görüyor? İşte geleneklerin gücü burada karşımıza çıkıyor ve hayatımızla oynuyor. Burada özgürlük yoktur; tersine, katı geleneksel bir mülkiyet konusu olma var. Neden böyledir? Bu, biraz cinselliğin kendisinde gizli olabilir. Mal, mülk ve para edinmekle güçlü olunur. Bu da kadın elde etmekle veya kadın ve erkek elde etmekle giderilir. Mülkiyetleşmeye konu edilebilecek özellikler vardır. Bu, ne kadar çok tarlan, paran ve cinselliğin varsa, o kadar doyarsın gibi bir anlatımla ifadesini bulabilir. Burada söz konusu olan insandır. Para ve toprak üzerine mülkiyet o kadar tehlikelere yol açmaz. Ama bir insanın cinselliği üzerine bu kadar hakim olma ve mülkiyet, köleliğin kaynağı olabilir. Öyle anlaşıyor ki, bizde tükenmenin veya her türlü anlayışın, çok ilkel ve geri aile yaklaşımı içinde kalmamızla; dolayısıyla vatansızlığın, ulusal kimlikten, vatan gerçeğinden ve hatta sosyal gerçeklikten uzak olmamızın ve çok geri kalmamızın böyle bir cinsellik anlayışıyla yakından bağı vardır. İster kadın ister erkek olsun, ufak bir cinselliği yakaladı mı, bu onlar için yeterlidir. Kürdistan'da bu çok etkilidir. Çok kaba bir cinsellik ve onun etrafında kurulan bir aile düzeni, bizim insanımızı yiyip bitiriyor.

Bir kadının mülk olarak sunulması ne kadar iğrençlik duygusunu getirdiyse, genelleşmesi veya genel sokak kadınına dönüştürülmesi de o kadar iğrençliği getirir. Kadının mal mülk edilmesine ne kadar tepki duyduysam, harem ve alem konusu yapılmasına da o kadar tepki duydum. Bunlar beni derin derin düşündürdü. İlişkilerime ve yaşamıma bir de bu yön verdi. Halen de bunun etkisi altındayım. Kadına ve erkeğe mal ve mülk düzeninin ne kadar ötesinden bakılırsa, düzenden ve fahişelikten ne kadar kopuş sağlanırsa, o kadar özgür insanın bir eylemi biçiminde dönüşür. Ben güzelliğin ve her türlü gelişmenin kaynağını biraz burada arıyorum. Böyle özgürleşmiş bir bireyin cinselliğinin de kurtarılabileceği kanısındayım. Cinsel özgürlük, özgürleşen kişiliğin eylem özelliği olabilir. Yoksa kendini sunma elbette bir cinsel özgürlük değildir. Aynı zamanda her gün cinsel ilişkide bulunmak da cinsel özgürlük olamaz. Özgürlüğü yakalayan kişilik, cinsellikte de kanımca özgürlük halkasını yakalamıştır. Ama halen kişiler geleneklerin çok ağır etkisi altında yaşadığından, bu ancak parti içinde mümkün olabilir.

Herkes bu konuda çakılıp kalmıştır

Özgürleşmeye sınırlı bir seviyede yaklaşım gösterildiği için, cinsellik konusu da en az dokunmaya cesaret ettiğimiz bir konu oluyor. Çok ilkel yaklaşımlar var; dine ve geleneklere göre olan, hatta yöresel özelliklerle yüklü yaklaşımlar cinselliği tanınmaz hale getiriyor. Farklı yaklaşımlar adeta kişiliğinizi derinden yaralıyor. Çok az kişi bu konuda özgürlük düzeyini esas alıyor. Bana göre halen en temel sorunlardan birisi de budur. Biz cinselliği tek başına değil; ekonomik, sosyal, sanatsal ve toplumsal gerçekliğin bütün yönleriyle, onlarla etki ve tepki, ilişki ve çelişki içinde ele alıyoruz. Bu konulardaki özgürlük düzeyiyle birlikte ele alınmalıdır. Bu noktada kendini yetiştirmiş ve derinliği yakalamış bir kişi doğruyu yaşar ve yaşatır. Ayıp olan veya kabul edilmemesi gereken şey, sözleşmiş ve sözlü olduğu için bir erkeğin bir kızla ya da bir kızın bir erkekle istediği gibi yaşayacağı anlayışıdır. Yani sözleştiği, gelenek ve göreneklere göre evlendiği, resmiyete bağlandığı için, bu ilişki türleri beni fazla tatmin etmez. Bunlar baştan beri de hoşlanmadığım ilişki biçimleriydi. Özgürlük düzeyinin devrimle, savaşımla ve örgütlenmeyle bağı çok açıktır. Bunun etrafında gelişecek bir ilişkinin anlamlı olabileceğine ve saygılı gelişebileceğine dair kendime bir ilke edindim. Bunun da toplumsal ve devrimsel bir özelliği vardır. Yurdumuz için bunun savaşımını

yaşıyoruz. "Şöyle özgür ilişki yaşayalım" demekten öteye, mücadeleyi ve kişileri özgürleştirelim ki, özgür ilişkiye de, bu arada cinsel özgürlüğe de insanlar doğru bir yaklaşım gösterebilsin.

Yasak ve tabular

Cinselliği yasaklamalar, mülkiyetler ve fahişeleşmeler kişiliği çok tanınmaz hale getirmiştir; her an insanın ayağını kaydırabilir. Kendinize hakim olacaksınız, bu dayatmalara teslim olmayacak ve kendinizi çok ucuz yaklaşımlara kaptırmayacaksınız. Bana göre devrimin, özgürlüğün ve kişiliğin gelişmesi bu konuda çözümleyici olabilir. Bunun dışındaki ilişki anlayışlarına fazla anlam vermiyor ve çirkin buluyorum. "Sıkıştık, bu ilişkiye ihtiyacımız var" denilebilir. Kürt toplumunda insanlar çok fazla sıkışmışlardır ve ancak kaba bir cinsellikle tatmini sağlayabiliyorlar. Bir kadın on beşinden, erkek ise yirmisinden sonra dökülür ve her ikisinin bünyeleri bozulur. Belki kaba bir cinsellikle yaşamı yürütebilir. Bu da ancak ilkelliğin sınırını belirler, yoksa sorunun çözümlendiğini göstermez. Özellikle herkes bu konuda çakılıp kalmıştır. Nitekim Kürdistan gerçeği biraz da böyledir. Bunu aşmanın yolu, cinsellik sınırlarından daha büyük bir mücadeleyi göze almaktır. Kaba bir cinsellikle ilişkisi yok denilebilir, cinsel hazla da fazla ilişkisi yoktur. Cinsel hazın kendisi bile incelendiğinde, doğru ele alınmaması halinde yaşamı bitirebileceği görülecektir. Sırat köprüsünde yürüme gibidir. Doğru ele alındığında o hazın bir yüceliği de olabilir. Bütün toplum dengelerini dikkate alacaksınız. Cinsel mücadele alanı savaş alanı gibidir; hatalı bir cinsel eğitim ve cinsel ilişki insanı bitirebilir. Yine cinselliğin kaba inkârı, insanı çok kötürümleştirebilir. Doğru olan nedir? Doğru olan çok yaman bir mücadeledir. Cinselliği özgürleştirmek için doğru ele alacaksınız, mücadelenin ve savaşın özgürleştirici potasında özgürleştireceksiniz, kendinizi kanıtlayacaksınız ki, cinselliğin de bir anlamı olsun. Yoksa sadece kaba anlamda, "Cinselliğim var, ben şöyle erkeğim, şöyle bir kadını" demek, harcâlem bir yaklaşımdır. Böylesi kimselerin sorunları genelevlerde, sokaklarda ve aptalca evliliklerde belki çözümlenebilir. Ama bütün bunların da bizde çözüm olmadığı, baş aşağı bir gidiş, ilkelik ve düşmanın her türlü etkisine ardına kadar açık bir toplum yapısı olduğu, gelişme ve yaşam olmadığı bilinmektedir. Önderlik çözümlemelerinde cinsellik sorunu anlamlı ortaya konulmuştur. Bu konudaki yaşam da çok çetin bir yaşamdır ve ciddi ele alınmayı gerektirir. Çocukluktan günümüze kadar ki ele alınışı, kadın ilişkisine, anne-baba ilişkilerine yaklaşım, duyguyla ilişkisi, partiyle ilişkisi özenle belirtilmiştir. Halen bu ilkenin çok iyi bir işleyişi vardır. Cinsel özgürlüğün PKK'de sağlam bir yürütülüş hikâyesi vardır. Çoğu bunun farkında bile değildir. Ama genelde özgürlük ilkesi ve bunun cinsellik alanına yansıtılması da adım adım gelişmektedir. Bu ilkenin gereklerine göre kendilerini geliştiremeyenler, diğer birçok alanda da gerilemekte veya fazla tutarlı bir gelişmeyi yaşayamamaktadırlar. Bu da mücadele ister. Sorunu bir tabu olarak görmek yerine, mücadele ile kazanmak gerekir. Kadın ve erkek cinsinin cinselliğini sömürsüz, mülkiyetsiz, ikiyüzlülüktan, hükümlanlıktan ve egemenlikten uzak, özgürce ve eşitçe, sosyal, siyasal ve kültürel örgütlenmişlikle birlikte ele almasını iyi bilerseniz, bu konuda ölçülere dikkat ederseniz, cinsel ilişkinin bir anlamı olabilir.

Doğru ahlâkın temelleri

Özgürlüğe daha yakın kadınları ve eşitliğe daha yakın erkekleri estetik yönden geliştirmek, nefret edilecek ilişkilerden uzaklaştırmak, birbirini çok kötü kullanma durumlarını aştırmak ve az çok saygı telkin edilecek durumlara ulaştırmak istiyoruz. Bu temelde yavaş yavaş bir çözüme doğru gidiliyor. Eğer herkes bu konuda hassasiyetle kendi üzerinde durursa, kendini doğru yorumlar ve doğru çözüme katarsa, gelişmeler daha da aydınlanır. Cinsellik çok doğal yaşam güdüsü olarak gelişmelere temel teşkil eder ve insanları güçlendirir. Sakat bırakılmış veya siyasal, sosyal ve kültürel olarak toplumun aleyhine çalıştırılan yaklaşım yerine, oldukça sosyal, siyasal ve hatta eylemsel gelişmelere güç veren bir yaklaşıma ulaştırır. Bunu yenmeyle birlikte, cinsellik yenilmiş olmaktan çıkar ve gerçek rolüne kavuşur. Bunu yakalama daha güçlü sosyalleşmeye ve siyasallaşmaya götürür ve bu da doğru bir çözümdür. Yoğunlaşmamız bu temeldedir. Aslında cinsellik bir avantaj değil, erkek için de kadın için de doğal bir özelliktir. Bunun üzerinde neden bir taraf egemenlik, diğer taraf da düşkünlük inşa etsin? Neden birileri bunu satsın, diğerleri de satın alsın? Bunun altındaki muazzam baskıcı ve sömürücü sınıfın etkilerini görmezseniz,

özgürlükten nasıl bahsedebilirsiniz? Cinselliğin böyle kullanılmasından nefret ediyorum. Bir kadın veya bir erkek cinselliğini kullanırken, kadın “Bununla erkeği düşürürüm, amaçlarıma ulaşırım”, erkek de “Kadın üzerinde egemenliğimi böyle ispatlıyorum” derse, orada özgürlük ve saygı bitmiş demektir; orada çirkinlikler, baskılar, birbirine küfretmeler ve hakaret başlar. Bizim toplumumuz ailede böyle kaybetmiştir. Bunları şiddetle vurguluyorum. Ama çoğunuz bunu bir türlü doğru bir biçimde anlamak istemiyorsunuz. Bu anlatımdan yanlış sonuçlar çıkarmaya hiç gerek yoktur. Çok doğal, oldukça doğru bir ahlâkın da temellerini atmaya çalışıyoruz. Bunu bozmak isteyen kim olursa olsun, ona karşı kararlı bir mücadeleyi verme gereğinden bahsediyorum.

Bir kadının etkili olabilmesi için cinselliğini kaba anlamda kullanmaya çalışması rezalettir. Nasıl oluyor da bir erkek kadına yalnız bu temelde ilgi duyuyor? Benim kadında en çok görmek istediğim şey çok güçlü bir düşünce gücüdür, yoğun bir düşünce paylaşımıdır, yoğun bir yaşam atmosferi bulmadır, ruh güzelliğini yakalayabilmedir. Cinsellik en son planda gelir.

Özgürlüğe giden yol

Bu savaş, sadece duygularla yürütülen bir savaş değildir; ilkelidir, siyasallığa ve örgütsel gelişmeye çok bağlıdır, bir mantık temeli vardır. Duygular da ancak bu temelde anlam ifade edebilir ve de bu temelde ifade etmelidir. Özgür kişilik sahibi insanlar ortaya çıkıncaya kadar zorlu çabalar devam eder.

Aşama sağlamak istiyorsak, bu konuda yapılacak çok şey vardır. Bireyci olmayacaksınız, yaptığınız işin tarihsel ve toplumsal bir değeri olduğunu göz önüne getireceksiniz, kişiliğinizi böyle hazırlayacaksınız. Binlerce kişiyi bu temelde eğitmeyi göze alacaksınız. Komutanlık ederken, örgütsel faaliyet yaparken hep bunları göz önüne getireceksiniz. Bu zorlukları tümünden aşacaksınız, yanlış anlayışları önleyeceksiniz.

Her şeyin olumlu ve olumsuz etkilenen yönleri vardır. Bunu dosdoğru yürütmek mümkün değildir. Kötü karşılayanlar, değerlendirenler ve istismar edenler hep olur. Hemen hemen her kişi bunu böyle görebilir ve dayatabilir. Yine de özgürlük tutumundan vazgeçmeyecek ve kendinizi kolay köleleştirmeye fırsat vermeyeceksiniz. Özgür bir kişilik olmanın erdemini çok iyi bilecek ve bunu sürdüreceksiniz. Devrimin dili, kendini biraz sürüklemenin ve kolay tutsak etmemenin dilidir. Genç kızların da, bu sürüklemeyi ve tutsak olmamayı iyi bilmeleri ve yanlış anlaşılmaya yol açabilecek durumlara girmemeleri gerekir.

Bu teorik çözümlemeden ziyade, pratik yaşamdaki mücadeledir, özgür kişilikte ısrardır. Benim sevgi kaynağı olmam, kesinlikle bu çözümlemeler ve çalışmalarla bağlantılıdır. Sevgiyi durduran ve çarpıtan ne kadar ilişki ve çelişki varsa, bunların hepsini çözdükten ve sevgiye giden yolun özgür temelini bu kadar açtıktan sonra, elbette toplum sevgi çağlayanına dönüşür. Çünkü sevgi katliamını dayatan elleri kırıyor ve sevgi devrimini yaptırıyoruz. Bunlar doğru ilişkilerdir.

Sevgi devrimi

Bunun bilimsel ifadesi kadar pratik çabasını da gösterdiğimiz için, bugün Önderlik oldukça kabul görüyor. Tarihsel bir ihtiyacı karşıladığı ve toplumsal çelişkilere çözüm gücü olduğu için, benimsenme ve büyük sevgi ile kabul görme bir sonuçtur. Her kişilik bu temelde kendini adarsa, aynı sevgi konusu olabilir. Bunun tarihsel adımlarını görebilen, çözüm gücü olabilen ve bu konuda tutarlılığını sergilemeyi bilen her kişilik, sevgi olayında rahatlıkla gelişme sağlayabilir ve sevinebilir, içindeki sevgisizlik ve saygısızlık çelişkisini çözümleyebilir. Önderlik çabalarında bunu çok içten görmek işten bile değildir. Bu konuda da sevgi devriminin, sevgi yoğunlaşmasının dayanakları vardır. Özgür ilişkinin geliştirilmesi, en başta siyasal ve örgütsel faaliyetlerin seviyesiyle, kolay yenilmeyen ve bütün sorunlara çözüm bulabilen bir kişilikle ilgilidir. En önemlisi de, yoğun çabalar ve güzel davranışlarla, tek bir kelimeyi bile yerinde kullanma ve güzel davranışlarla ilgilidir. Çok güzel davranışlar ve üsluplarla bu temel görevlere bağlı yaşadıkça herkes sevilir ve sevgi devrimine yol açabilir. Hiç şüphesiz bu konuda militanların yapmaları gereken çok iş vardır.

Dönüşmemiş erkek tehlikelidir

Erkeğin özgürleşme düzeyini yakalaması, belki de kadından daha zordur. Bunun önemini şimdi daha derin bir biçimde görüyoruz. Kadındaki kölelik olayı aşılrken, erkekteki kölelik ve köleleştirme büyük bir inatla sürdürülüyor ve çok tutucu bir davranış sergileniyor. Kadında çözüm kolayca gerçekleşirken ve özgürlüğe doğru arzu güçlüyken, erkek de bu hakimiyetten vazgeçmemeyi, tutuculuğu ve hep kendine göre bir dayatmayı ısrarla sürdürüyor. Köleliğin diğer kutbu da, egemen gibi görünse de, erkektir. Kölelikten kadın kadar erkek de sorumludur. Erkeği de çözümleme ve özgürlüğe çekme yoğun bir çaba olarak sürüp gidiyor. Önderlik çabalarında, her erkeğin özgürlüğü temsil etmesi bir yana, erkek egemenliğinden bile kolay kolay taviz vermemesi hiç şüphesiz sakıncalıdır ve buna karşı en başta kadının oldukça ilkeli bir mücadele yürütmesi gerekir. Erkek egemenlikli toplumun erkeğe verdiği bir sürü avantaj vardır. Belki de devrimci erkekler veya kendini öyle sananlar bunun farkında değildir; ama kadın farkında olmak zorundadır. Erkek egemenliğinin hakimiyet ve boyunduruk altına almayı dayatan özellikleri nelerdir? Kadın bununla çok akıllı, yerinde ve çekilebilir bir mücadele verecektir. Anarşistçe, birliği özgürleştirmeyi ve mücadeleyi zorlayan bir tarzda değil, sıkı sıkıya onunla çıkarlarını gözetken, fakat erkek egemenlikli özellikleri de mahkûm eden bir yaşamı ve mücadeleyi esas alacaktır. Kadın özellikle bu konuda kendisine düşen rolü oynayacaktır. Erkekleri de partiye bu temelde çekmelidir. Kendilerini Önderlik çizgisine çekmeleri konusunda eleştiriler yapılmalı, hatta eğitimleri yoğun verilmelidir. En önemlisi de, kendi köle kişiliğinizle egemenlikli kişiliklere taviz vermemenizdir. En büyük suçu kendiniz işliyorsunuz. Çünkü erkekler size rahatlıkla egemen olabileceklerini düşünüyorlar. Bu anlayışa neden olan sizin yaşam tarzınızdır. Ne kadar iyi niyetli olsanız da, her ne kadar eşitlik ve özgürlük istesiniz de, geleneksel yaşam tarzınızla hep onlara mal gibi kendinizi sunabileceğinizi hissettiriyorsunuz. Bu nedenle kişilikleriniz özgür, biraz otoriter, karşı tarafa kendini özgür ve eşit hissettiren bir seviyede olmalıdır. Tabii ki kişiliğinizin verdiği mücadeleyle bunu geliştirebilirsiniz. Böyle bir kişiliğe ulaşmadan, erkekler karşısında hep boyun eğmeci, uzlaşıcı ve yaltakçı olursunuz; onlar da sizi rahatlıkla bitirirler. Nitekim bütün evlilikler, bütün aşklar, bütün dostluklar kadın aleyhine sonuçlanır. Kadının da bundan çıkardığı sonuç, daha sinsî, kurnaz, basit bir kadın kişiliğine kavuşmaktır. Erkek daha çok düşürür, ama toplumda en çok kaybeden kadın olur. Biz bu konuda da işin kolayına kaçmıyoruz. Tam olanı tercih ediyoruz. Bu da özgürlük ve eşitlik yaklaşımıdır. Bu, duygularla ve tutkularla değil, biraz mücadeleyle, onun yoğun çabasıyla halledilebilir. Uzlaşıcı ve hep yönetilmeyi bekleyen kişiliğinizi aşacaksınız; kendinizi karşı tarafa biraz hissettireceksiniz. Bu da gelişmiş bir kişilikle mümkündür; kavrayabilen, örgütleyebilen, mücadeleyi her sahada geliştirebilen ve bir bütün olarak yaşamı özgürleştirebilen bir kişilikle mümkündür. Kısacası, ahbap-çavuşlukla, hemşehricilikle, "Birbirimizi anlıyoruz, çok seviyoruz" demekle bu sorunlar halledilmez. "Birbirimize çok ihtiyacımız var, birbirimizi çok kandırmalıyız" yöntemleriyle bu işin altından çıkılmaz. Bu konuda da özgürlük ilkesi, onur, dayanma, yiğitlik, eşitlik, cesaret, fedakârlık ve oldukça da uyanıklık gerekiyor. Bize göre yaşarsanız, hiç şüphesiz onları da tutabilir ve doğru yola sokabilirsiniz.

Özgürlüğü yakalayan kişi doğal olabilir

Doğallık sorunu kendi başına bir anlam ifade etmez. Doğal kişilik, doğal özellikler, doğal davranışlar aslında yoktur. İnsani olan doğallığın çoktan bastırılması, başkalaşıma uğratılması ve çıkarlara göre dönüştürülmesi yaşanmaktadır. Bazı ilişkiler tabir itibarıyla özgürlüğe yakındır. Ama böyle kişilikler yoktur. Afrika insanı doğal ilişki tarzına biraz daha yakındır. Ama bu doğallığın çok kısa bir süre sonra nasıl bir egemenliğe ve mülkiyet düzeyine alındığını, nasıl dönüşüme uğradığını tarihten iyi biliyoruz. Günümüzün toplum gerçekliğinde, birey ölçülerinde doğallık fazla etkili değildir ve aşınmıştır. Onun yerine bambaşka, hemen hemen her özelliği sınıflı toplum kokan, onunla sakatlanmış ilişkiler söz konusudur. O açıdan ancak özgürlükle birleştirilirse insanın doğal olmasının bir anlamı olabilir veya kişilik tam özgürleşirse doğallığı konuşturabilir. Bu da ilkel anlamdaki doğallık değildir, gelişmiş bir doğallıktır. Bu anlamda sosyalizmin doğallığını, sınıflı toplumun katlettiği kuralları aşma ve doğallığı özgür gelişmiş kişilikle birleştirme olarak da

değerlendirebiliriz. Sosyalist kişilik, sınıflı toplumun ezdiği doğal özelliği tekrar kazanmadır; ama bir ilkel insan gibi değil, gelişmiş bir insan gibi bunu yaşamasıdır. Doğallık ile sosyalist özgürlük arasındaki ilişki böyle kurulabilir. Özgürlüğü yakalayan kişi doğal olabilir. Bunun dışında sınıflı toplum çerçevesinde bir insanın doğal davranmasını imkânsız görüyorum. Mutlaka düzenin etkileri temelinde bu davranışlarda bulunuyor. Bazıları doğal davranışlar adı altında kendilerini ne kadar piyasaya sürerlerse sürsünler, emperyalist kapitalizmin pislikleriyle bu kelimeleri kirletmekten veya onun reklâmını yapmaktan başka bir anlama sahip olamazlar.

Mevcut doğallık bir reklâmdır. Kapitalist-emperyalist yaşam tarzının içinde reklâmcılığın ne kadar geliştiğini iyi biliyoruz. Doğallığı çok istismar ediyorlar. Olmayan doğallığı, sanki çok gelişmiş gibi yansıtmak istiyorlar. Oysa bu konuda tam bir ikiyüzlülük söz konusudur. Katıdır, ölçüleri mülkiyetin hizmetinde ve doğallığın katledilmesi temelindedir. Devrimciliğin özgürleşmesi doğallığı yakalayabilir. Bu arada doğal ilişki, doğal ilgi ve doğayla barışık yaşayabilme, insanın doğasıyla barışık yaşamasıyla gerçekleşebilir. Burada mal ve mülk anlayışından uzaklaşmak ve kendini özgürce ifade etmek suretiyle cinsellikte de belli bir doğallığa, doğal ve özgür ilişki diye tabir edebileceğimiz duruma ulaşabilir. Bu anlamda ilişkilerdeki ikiyüzlülük, bastırılmışlık ve kötüye kullanma yerine, insan tabiatında doğal bir varlık olarak, ama özgür toplumsal koşullarda yeniden üreterek, bu konu daha da doğal tartışılabilir. Bu anlamda cinsellik kölelikten kurtulur ve özgürleşir. Gerçekten de bu, devrimci mücadelenin oldukça dikkat etmesi ve çok çaba harcaması gereken bir sorundur. Bunun dışında doğallık aramak bir aldatmadır; bu da kişiyi ikiyüzlülükle ve mevcut düzen sınırları dahilinde kendisini kandırmaya götürür.

***

Özgürlük Problemi

Özgürlük imkânı kadar heyecanlandırıcı, ayağa kaldırıcı ve değiştirip dönüştürücü başka bir hedeften, başka bir nesneden bahsetmek mümkün olamaz. Tarih önümüze her zaman özgürlük imkânını koymaz. Özellikle kadın köleliği söz konusu olduğunda, özgürlük şansı belki de biriciktir ve bu bir kere gündemleşip önünüze seriliyor.

Abdullah Öcalan

Dizi Yazı -3-

Özgürlük yürüyüşünde kadının yeri ve tarzı

Kadının birbirini kabul etmeme durumu köleliği ifade eder. Kendini örgütlemeyen halk ne kadar köleyse, kendini örgütlemeyen cins olarak kadın da o kadar köledir. Örgütlenmeye gidemezseniz mücadele edemezsiniz. Birbirinizi çekemezseniz, iti ite kırdırtma kanunu veya sizi çekiştirerek ve yalnız bırakarak yönetme kanunu işliyor demektir. Cins olarak ortak sorunları görememe, o konuda bir uyanışa, dolayısıyla örgütlenişe gidememe ve hep erkeğin hâkimiyetine koşma, köleliği yaşamadır. Hep bağımlılığa ve güçsüzlüğe götüren yaşam tarzınızın nedeni, kendi gerçeğinize ve kimliğinize değer vermemenizdir. Kadın ordulaşması bu anlamda genelde bir örgütlenmeyi ifade eder. Bu, ahbap çavuşça birlik anlamına gelmez. Daha çok sorunu görme, herkesin ortak amacı olan özgürlüğü yakalama, ona ulaşmayı öngörme, onun için çalışma ve onun örgütlü gücü olma durumunu ifade eder. Bunun gereğini duymayanların özgürlük niyetlerinden kuşku duyulur. Kendi özgürlük problemlerinizi çözmede tek başınıza hiçbir şey yapamazsınız; tek başına özgürlüğü yakalamak mümkün değildir. Kadın komutanın olmayışı, eşitliğin ve özgürlük savaşımının erkek egemenlikli yürüdüğünü gösterir ve kadının tam özgürleşemediğinin bir göstergesidir.

Kadın özgürlük hareketinin derinleşerek gelişmesi gerektiğine inanıyorum. Parti içinde de buna ağırlıklı bir yer veriyoruz. Bu, adeta devrim içinde devrimdir. Özellikle sosyal ilişkiler anlamında kadın, aile ve erkek çözümlenmesi hem çok gereklidir, hem de sanıldığından daha fazla savaşın geliştirilmesiyle bağlantılıdır. Çözümlenmemiş bir sosyal yaşam savaşı üretmez, örgüte yol açamaz ve bunu siyasal olarak da geliştiremez. Biz bu sonuca ulaşabildik. Nasıl bir halk kimliği partimiz öncülüğünde geliyorsa, yine genelde bir militan tip ilk defa geliyorsa, özgür kadın tipi de gelişmelidir. Bunu genel olarak aydınlattık; ama onun pratikte adım adım yeşermesini kendi kimliğinizde siz sağlayacaksınız. Öz çabanızla, özellikle iddialı özgür yaşam tutkunuzla adım adım, kendinize sindirte sindirte, kendinizi bir cins olarak bu temelde oldukça örgütleyerek, kurtuluş amaçlarını ve araçlarını -ki bu örgütlemedir- sıkı sıkıya gözeterek, nasıl yaşamalı sorusuna cevap teşkil edeceksiniz.

Hazır cevap, sizi köleliğe çeken cevaptır.

En özgür kafayla düşünüp tartışmadan, özgürlük iradesini sonuna kadar ortaya çıkarmadan, kadının sağlıklı eyleminden bahsedemeyiz. İnsan hep başkalarının omuzlarına basarak yücelemez. Kendi yücelmenizi erkeklere dayanarak değil, öz çabalarınızla sağlayabilmelisiniz. Erkekler size dayanarak ucuz erkeklik taslamamalılar, siz de onlara muhtaç olarak kendinizi bir zavallı ve yaranmacı konumunda tutmamalısınız. Bu aynı zamanda bir onur sorunudur. İnsan başkalarına yalvarıp yakarak değil, özgücüsüyle şerefli.

Sevgi devriminin temelinde cinsin genel özgürlük düzeyinin yakalanması esastır. Cinsin genel özgürlük ölçüsünün belirlenmesi ciddidir. Bir kişinin bütün bunları göz önüne getirmeden ilişki kurması ve yaşaması fazla değerli değildir, tersine sakattır. Sosyalizmde de kaybedişin en önemli nedenlerinden birisi budur. İlişkiler aslında antisosyalist, kendi içinde kölecilik ilişkilerdi. Bu daha sonra aileye ve topluma yansıdı. PKK onu da çözmeye çalışıyor. Kadın toplumsal özgürlük

düzeyini geliştiren güçtür biçiminde değerlendirmeliyiz. Kadın özgürlük düzeyini, onun sağlam ölçülerini temsil eden güçtür.

Kadının bu temelde güç kazanması, toplumun özgürleşmeye başlamasının ve özgürleşme düzeyinin geliştirilmesinin en temel garantisidir. Bir kadının böylesine özgürlük öncüsü haline getirilmesi, kadın cinsinin özgürlük düzeyinin en önemli maddesi olduğu kadar, toplumsal düzeyin de özgürlük ifadesidir. Kürdistan gibi bir ülkenin toplumsal gerçeğinde yaşamın biricik anlamı varsa, o da bu düzeyi sağlamaktır.

Uçmak, meleklemektir

Siz kızlarla özgürlük diyalogu çok kuruldu ve büyük bir çıkışa da yöneltildiniz. Aşk buydu, irade buydu, özgürlük tutkusu buydu. Tabii düşman çepeçevre kuşatıp ayak bileklerinize zincirler bağlamıştır. Yaptıklarımızın daha farkına varamamışsınız sanırım. Biraz fark ediyorsunuz, ancak bu konuda zorlanıyorsunuz, irkiliyorsunuz. Yaşayabileceğinizi, özgürleşebileceğinizi ve sevebileceğinizi sanıyorsunuz. Tabii bütün bunlar hayal kırıklığından öteye bir sonuç vermiyor. Neden? Çünkü özgürlük uçuşu kolay değildir. Bu yapmacık kanatlarla uçmak, yapmacık kişilik tarzıyla yürümek elbette mümkün değildir. Sizin gibi ev ve aile kızlarını bu işlere sürüklemeyi istemezdik. Fakat yine de kadın olacaksa en iyisi böyle olmalı dedik. En iyisinin böyle olacağına kanaat getirdik. Ancak bu tarzla kadınla sağlıklı yürünebilir. Diğer her şey bana iğrenç geldi, utanç vericiydi.

Engin cesaretiniz, fedakârlığınız ve çabalarınızla zaferi bir daha elinizden kaptırmayacak kadar gelişme yolundasınız. Bugünlere kolay gelinmediği gibi, dar ve ufuksuz bir yaklaşıma da asla müsaade edilemez. Belki de tarihte biz tırnakla kopartma, iğne ile kazımanın özgürlük savaşçılarıyız. Bu yönlü aşınmış, yitirilmiş ve oluşmamış ne kadar duygu ve düşünce yetersizliğiniz varsa hızla aşın. Bu konuda doğru yola girildiğinde ve amaca bağlanıldığında, tek başına da olsa, bir insanın zaferi yakalamasının mümkün olabileceğini Önderlik gerçeği kanıtlamıştır. Zorlandık, fakat ilkeden taviz vermedik. Ağır sorunlarımızın olduğunu biliyoruz. Fakat doğru tutumumuzdan asla vazgeçmedik. İnsanımıza, kadınıma, kızlarımıza, eşlerimize özgürlük biçimine layık olmanın yaklaşımı içinde olduk. Özgürleşmeden gelişen ilişkiler, ne kadar büyük ilişkiler de olsa, hiçbir anlam ifade etmez. Özgürlüğe ve özgürlük savaşına dayanmayan ana-baba, ana-çocuk, kadın-erkek ve dostluk ilişkileri bir hiçtir. Bugün bu kurum ve kuruluşların ilişkilerinde sıkıntı, bunalım ve rahatsızlık çığ gibi büyüyor. Toplumumuzda hiç kimse aile ocağından, birbiriyle ilişkilerinden razı değildir. En çok da sizler kahırlı bir yaşam içindesiniz.

Özgürlük anlayışım, kişilik anlayışım bana her zaman şunu söyledi: İnsan olmak, yaşamak istiyorsan, çatlamadan ve çok düşmeden yaşamak istiyorsan, bir özgürlük atağına giriş; onu her şeyde esas al; bunun için gerektiğinde hiçbir şeye değer vermeden yürü! Bunu esas aldığım için, sizlere ve genelde halkımızın haline bakarak, özgürlük mücadelesini yürütmeye çalışıyorum.

Güçlenen kadın, onurumuzdur

Güçlenen kadından gurur duyuyorum. Ama saflarımızdaki erkeğin güçlenen kadından çekindiği ortaya çıkmıştır; hatta bu kadının önünde engel teşkil ediyor. Biz ise bunu doğru bulmuyoruz. Güçlenen kadın, onurumuzdur. Güçlenen kadınla yaşamak değerlidir. Güçlenen kadın yaşamdır. Zayıf kadın, bağımlı kadın moral değerlerimiz açısından sakıncalıdır, zayıflatır. Bunu dayatan erkek, hem sınıfsal anlamda hem de moral değerler açısından sakıncalı bir yaşamı dayatıyor demektir. Köle ruhlu kadın arayan, sadece kendisine bağlı kadın arayan bir erkek, bizim meclisimizde hem cinsler arasındaki eşitsizliğin kaynağıdır, hem de ulusal ve toplumsal kurtuluşa özgürlük düzeyinde ciddi bir sapmayı ifade etmektedir.

Dolayısıyla eğer tutarlıysanız, güçlü kadın olmanın tüm alanlardaki eşitliğin ve özgürlüğün bir teminatı olduğunu bilerek, bunu yaşanmaya değer görmek, hatta mücadeleyle bağdaştırıp onu zenginleştirici bir biçimde göstermek de bir görev olarak düşünülmelidir.

Ne savaşırsınız, ne şiirsiz

Özgürlük imkânı kadar heyecanlandırıcı, ayağa kaldırıcı ve değiştirip dönüştürücü başka bir hedeften, başka bir nesneden bahsetmek mümkün olamaz. Tarih önümüze her zaman özgürlük imkânını koymaz. Özellikle kadın köleliği söz konusu olduğunda, özgürlük şansı belki de biriciktir ve bu bir kere gündemleşip önünüze seriliyor.

Anlamı böyle olan bir adımın içinde savaşıırken bunun çok sancılı geçeceği, büyük bir bilinç savaşı kadar irade savaşını da gerektireceği açıktır. Yüzyıllar ve bin yılların köleliğine karşı büyük bir düşünce ve irade savaşıyla karşılık vermedikçe, çokça özlediğiniz özgür yaşam şansını kazanamayacağınız bir gerçektir. Zorluklar, amacın ve özgürlük savaşımının karakterinden ileri gelmektedir.

Bana göre de o dağlarla, o vadilerle, o akarsularla, o bulutlarla, o kuşlarla, o çiçeklerle olabilmek, bir yaşam romanını yaşamak demektir. Eğer bunu idrak edememişseniz, bütün duygularınıza bunu egemen kılamamışsanız, her bakımdan tutsak edilmiş bir köle olduğunuz sonucu çıkar. Dolayısıyla oradaki yaşamın kendisi şiirsel olduğu kadar savaşıdır. Orada her şey savaşıyla birlikte, yaşamı şiirsel yaşamaya zorlar. Böyle değilseniz, böyle olmak için araştırıp kendinizi bulun. Bir tek gününüz bile ne savaşırsınız, ne şiirsiz geçsin. Bunun dili olmak, bunun iradesi olmak esastır. Bir tekiniz bile bunun dışında kalmamalıdır. Kendini bu büyük özgürlük iradesine ve arzularına kaptırmamış olan varsa, bu duruşuyla büyük bir suç teşkil ettiğini bilerek, kendisini ya ayaklandırın ya da uzaklaştırın. Yani devrimci saflarda ve mevzilerde büyük savaşı, heyecanı ve coşkusu olmayanlar kalamaz.

Savaş kadar aşk da yaratılmıştır

Özgürlük bilinci güçlü olanların fazla hataları olamaz; olsa da hızla düzeltirler ve başaramama diye bir sorunları olamaz. Önderlik tarzı bu konularda ve kadın boyutunda da nerelerden nereye geldiğini iyi kanıtlıyor. Bunlar güneş kadar yakıcı gerçeklerdir. Bu nasıl inkâr edilebilir? Gerekleri nasıl görmezlikten gelinebilir? Savaş kadar aşk da yaratılmıştır. Bunun da anlaşılabilmesi, demagogilerle çarpıtılması asla yakışmaz. Yaratılana büyük saygı duymak ve üstelik emekle hakkını da vermek gerekiyor.

“Şimdiye kadar seni ayakta tutan, bu kadar çalıştıran, engel tanımaz kılan, hatta daracak bir yerde büyük bir mücadeleyi gerçekleştirmeye götüren sır nedir?” dersanız, özgürlük tutkularımın ve özgürlük çözümlemelerimin büyüklüğündendir derim. Sürekli yoğunlaşma ve anlama gücü, sürekli örgütlenmeye zorlar. Örgütlenme de sürekli eylemi gerektirir.

Daha şimdiden tarihe geçmiş bu kadar kadın şehidi olan bir hareket ve Önderlik olarak bunu kanıtlamışız. Hiçbir harekete nasip olmayacak yüzlerce kahraman kadın şehidimiz var. O halde bizim partimiz ve Önderliğimiz kadın özgürlüğünün de ifadesidir. Çünkü şahadet yalan söylemez! Üzerinde düşünülürse görülecektir ki, bu kadar şahadetin açıkladığı tek olay, yüce ve kutsal özgürlük ilkesidir. Bu ilke temelinde yaşama çekiliyorsunuz. Herkesin büyük takdiri kadar saygı duyması gereken de bu yaşam biçimidir. Bu konuda gözünü kırpmadan kendini yakan, teslim olmamak için son bombayı kendisinde patlatan şahadet gerçeğimizdir ve bu en çok kadın şahadetinde görülmüştür. Ne kadar üzerinde düşünülse ve anlam verilse o kadar yeridir. Kadın şehitlerimiz üzerinde düşünmeyi bilmeniz gerekiyor. PKK'nin şehitleri içinde en kahramanca ifade kadın şahadetlerindedir. Gerek kendini yakma olayında, gerek teslim olmamak için son kurşunu kendine sıkma olayında bu çarpıcı olarak böyledir. Bunlar sıradan ve geçiştirilecek şahadetler değildir. Bu temellerde yol alıyoruz..

En büyük özgürlük adımı kadında atılacaktır

Özgürlük tutkuları olmayanın savaş tutkuları, örgüt tutkuları ve başarıları da olamaz. Baharda her şey nasıl yeniden yaşamla buluşuyorsa, biz de bu büyük hazırlıklarımızla özgür yaşamla, özgür kadınla ve özgür toplumla buluşuyoruz. Bu, parayla alınmaz, ancak kutsal özgürlük savaşıyla yaratılır. Bu konudaki derin cehalet, bilinçsizlik ve düşkünlük kesinlikle yakışmaz. Tıpkı

Zilan kişiliğinde olduğu gibi onu kül ederek, kendi kişiliğimizde zafer kişiliğine doğru kutsallaştırarak temsil etmeliyiz.

Eğer burada özgürlük savaşı başarı kazanırsa, bu başarı toplumun bin yıllardan beri en büyük özgürlük adımı olacaktır. Bin yıllardan beri düşürülen kadının, İhtar'dan Zilan'a kadar gelen sürecin tersine çevrilmesi, yani yücelmeye doğru dönüşmesi demektir. Bu da Ortadoğu halklarının gerçek bir özgürlük baharı demektir.

Özgürlük silahını eline alan kadın, Zilan vasiyetindeki gibi işe nasıl sarılmak gerektiğini bilmek zorundadır. Bunun dışında ilgi ve ilişki arayamaz. Kadının onuru ve soyluluğu bu çizgidedir. Güzelliği ve büyük yaşam gücü kendini burada açığa vuruyor ve bu yola da girilmiştir. Bu yol kutsaldır, yücedir. Sadece kadını değil, onunla birlikte ülkeyi de, özgürlüğü de kazandırır. Bu savaş bir sevgi savaşıdır.

Hainleri ve işbirlikçileri çıksa da, bu çabalara candan katılanlarını unutmak asla mümkün değildir. Hele şehitleri, bu toprakların ve halklarımızın en kutsal azizeleri olarak her zaman anılacaklardır. Onlar gerçek birer yiğit tanrıça durumundadırlar. Kalanların birliklerini, partileşmelerini saygıyla karşıladım, yardımcı oldum. Özgür ve güzel yaşamın garantisi olmaları gerektiğini hep söyledim. Bir gün mutlaka gerici, yalancı ve zorba erkeği hizaya getirecek güçlü kadına ulaşacaklarına dair duyduğum inançla çabalarımı sonuna kadar sürdürdüm. İnsan sadece mülkü olan kadınla büyümek, erkek olmaz. Ben böyle ne büyümek, ne de erkek olmak istedim; hatta böyle olmayı onur kırıcı buldum.

Kadını zor duruma düşürdüğümü biliyorum; onları ateşten bir parça haline getirdiğimi de biliyorum. İçlerinden büyük düşmanlık edenlerin ve çok haksızlık yapanların olduğunu da biliyorum. Onları yalnız kıldığımı da biliyorum. Ama bilmelerini istediğim en önemli bir hakikat, onların savaşın da barışın da kaderini belirleyecek kadar güçlü olmaları gerektiğidir. Bu olmadan yaşam haramdır. Bu olmadan aşk olmaz. Bu olmadan hiçbir özlem giderilmez. Yalnızlık ve ayrılık, bu büyüklüklerin elde edilmesi ve egemenlik kazanması için geçilmesi gereken yol ve ödenmesi gereken borç faturalarıdır.

Ana tanrıça ve aşk tanrıçalarının diyarında bin yılların kaybettirdiği özgürlük ve eşitlik gücüyle, kadın merkezli çalışma ve savaşımında güzellik ve zekânın yeniden yaratılacağına, var olanın yeni toplumsal sözleşmeyi hayata geçirecek kadar öz güce kavuşacağına dair umut ve inancımı belirtirim. Sevgi ve saygı dolu kadın yoldaşlığında iddia kadar, çabalarımın bir aşk işçisi olarak son nefesime değin devam edeceğim kesindir. Anlam verecekleri ve ihtiyaç duydukları kadar kadın yoldaşların olduğum ve hep öyle kalacağım kuşkusuzdur...

Son-